

MRF 2022.318

Planklagenævnets afgørelse af 17. november 2022, j.nr. 22/07047

Ikke medhold i klage over plangrundlag for opstilling af 6 vindmøller, da vurderingerne af påvirkning af flagermus sammenholdt med de under klagesagen fremkomne nye oplysninger om vilkår om sikkerhedsforanstaltninger i VVM-tilladelsen og fremtidige tilladelser til gradvis nedrivning af boliger sandsynliggjorde, at planvedtagelsen ikke ville medføre ødelæggelse eller beskadigelse af flagermus i strid med habitatdirektivets art. 12 og planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 1, nr. 1. Dissens.

Vesthimmerlands Kommune vedtog den 28. april 2022 endeligt kommuneplantillæg nr. KP21-01 til kommuneplan 2021-2033 og lokalplan nr. 1112 med tilhørende miljørapport, der skulle muliggøre opstilling af 6 vindmøller ved Bjørnstrup med en totalhøjde på 150 m samt etablering af arbejdsarealer, teknikbygninger, transformerstation og vejanlæg. Kommunen meddelte den 11. maj 2022 VVM-tilladelse til projektet. Planområdet var beliggende i landzone og bestod primært af åbne markarealer, som hidtil havde været anvendt til landbrugsdrift. Planområdet lå ca. 1,7 km fra Natura 2000-område N200, ca. 3,4 km fra Natura 2000-område N19 og ca. 3,6 km fra Natura 2000-område N15. I forbindelse med planvedtagelsen og VVM-tilladelsen var der foretaget to flagermusundersøgelser og udarbejdet en miljørapport, en miljøkonsekvensrapport og en Natura 2000-væsentlighedsvurdering. Det fremgik bl.a. af miljørapporten, at en realisering af planerne krævede nedlæggelse af boliger på i alt otte ejendomme i området, hvoraf hele bygningsmassen skulle nedrives på fem af de otte ejendomme, mens bygningsanlæg ville blive bibeholdt på tre af ejendommene. Det fremgik endvidere, at der kunne have boet flagermus ved flere bygninger, hvorfor det anbefalede, at der skete etapevis udslusning i forbindelse med nedrivningen. Planvedtagelsen blev påklaget af en række borgergrupper i området, der bl.a. gjorde gældende, at der ikke var foretaget en tilstrækkelig vurdering af påvirkningen af Natura 2000-områder og af bilag IV-arter, navnlig flagermus og padder, og i øvrigt fremkom med en række indsigelser vedr. miljøvurderingen. Planklagenævnet fandt indledningsvis, at kommunen havde foretaget en tilstrækkelig vurdering af påvirkningen af de nærmeste Natura 2000-områder og deres udpegningsgrundlag, herunder he-depletvinge. For så vidt angik bilag IV-arten flagermus bemærkede nævnet, at det følger af EU-Domstolens dom i sag C-473/19 (MRF 2021.35), at forbuddet mod forsætlige drab og forstyrrelse på individer af bilag IV arter i habitatdirektivets

art. 12(1)(a) også omfatter dolus eventualis, og at dette ikke kun gælder, hvis der er risiko for, at artens bevaringsstatus påvirkes negativ. Nævnet fandt det dog uklart, hvor meget der skal til for at udløse forbuddet i art. 12, men mente dog, at en sådan virkning skal fremgå af miljørapporten, og hvis der var en sådan virkning krævedes dispensation fra Miljøstyrelsen efter artsfredningsbekendtgørelsen. Herefter fandt nævnets flertal (9 mod 2) i forhold til påvirkning af levesteder for flagermus, at vurderingen af flagermus med de angivne sikkerhedsforanstaltninger var tilstrækkelig til at sandsynliggjøre, at den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for flagermus i området kunne opretholdes. Flertallet lagde vægt på, at vurderingen var baseret på konkrete flagermusundersøgelser inden for de i forvaltningsplanen for flagermus nævnte perioder, og at der af undersøgelserne fremgik konkrete oplysninger om antal registreringer fordelt på de enkelte flagermusarter og om placering af de stationære detektorer, som bl.a. var placeret ved de ejendomme, hvis bygninger skulle nedrives. Flertallet lagde endvidere vægt på, at kommunen under klagesagen havde oplyst, at der i VVM-tilladelsen ville blive fastsat vilkår om udslusning af flagermus i forbindelse med udstedelse af nedrivningstilladelse til de enkelte ejendomme, ligesom kommunen havde tilvejebragt oplysninger om alternative levesteder og på denne baggrund havde vurderet, at der var 23 andre egnede bygninger i området og syv alternative naturområder for flagermus. Flertallet bemærkede i den forbindelse, at nævnet ikke var afskåret fra inddrage nye oplysninger i sagen, som var tilvejebragt efter afgørelsen, og henviste til, at der alene var tale om supplerende oplysninger, som uddybede en vurdering foretaget forud for planvedtagelsen. Flertallet fandt herefter ikke grundlag for at tilside-sætte kommunens vurdering af påvirkningen af flagermus. Nævnet fandt dog enstemmigt, at driftsstop i perioden 15. juli til 15. oktober var tilstrækkeligt til at mindske kollisionsrisikoen for

flagermus og dermed sikre, at der ikke skete drab af flagermus i strid med habitatdirektivets art. 12(1)(a), og henviste i den forbindelse til de udførte flagermusundersøgelser, og at der var indsat vilkår om driftsstop i VVM-tilladelsen til projektet. Endelig fandt nævnet, at kommunen havde foretaget en tilstrækkelig vurdering af påvirkningen af padder, og fandt ikke grundlag for at tilside-sætte denne, navnlig da realiseringen af planerne ikke ville medføre fjernelse eller ændringer af Ajstrup bæk eller andre moser og vandhuller i området, som kunne være potentielle levesteder for padder. Nævnet lagde også vægt på, at det i miljøkonsekvensrapporten var beskrevet, at der ved

en eventuel midlertidig grundvandssænkning under anlægsfasen skulle gennemføres sikkerhedsforanstaltninger for at undgå okkerforurening, og at nærmere vilkår ville blive fastlagt efter ansøgning om tilladelse til grundvandssænkning. Nævnet fandt herefter samlet set, at planvedtagelsen ikke ville medføre ødelæggelse eller beskadigelse af yngle- eller rasteområder for stor vandsalamander eller andre padder i strid med habitatdirektivets art. 12 og planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 1, nr. 1. Idet Planklagenævnet ligeledes afviste de øvrige indsigelser, kunne der herefter ikke gives medhold i klagen.

Kommentar: Da afgørelsen vedrører plangrundlaget for en vindmøllepark må det tiltrædes, at vedtagelsen af plangrundlaget ikke er i modstrid med habitatdirektivets art. 12(1), da det er i forbindelse med de endelige vilkår i VVM-tilladelsen, at der skal tages stilling hertil, hvormed formålet med planhabitatbekendtgørelsens § 7 om vurdering af planers påvirkning af levested for bilag IV-arter fremstår noget uklart. Dette støttes også kravene til en miljørapport efter miljøvurderingslovens § 12, stk. 2, der implementerer SMV-direktivets art. 5(2). I alle tilfælde må det tiltrædes, at en anvendelse af undtagelsen i habitatdirektivets art. 16 vanskeligt kan ske ved vedtagelse af plangrundlaget. Afgørelsen illustrerer endvidere, at Planklagenævnet er opmærksom på den udvidende fortolkning af forbuddet i habitatdirektivets art. 12(1) mod forsætlig skade på individer af bilag IV-arter som fastslået i sag C-473/19 (**MRF 2021.35**), hvilket dog ikke henhører under planvedtagelsen, men afgøres af Miljøstyrelsen som selvstændige tilladelser efter artsfredningsbekendtgørelsen. Noget andet er, at denne ordning kan give problemer i relation til VVM-tilladelsen, som fastslået i sag C-463/20 (**MRF 2022.11**), hvilket senest illustreres af, at Københavns Byret i kendelse af 12. december 2022 har tillagt sagsanlæg mod Miljø- og Fødevarerklagenævnets stadfæstelse af VVM-tilladelsen til en ny bydel på Amager Fælled (**MRF 2021.342 Mfk**) opsættende virkning. Dette blev bl.a. begrundet med rettens tvivl om, hvorvidt nævnets inddragelse af nye vurderinger af bilag IV-arter var i overensstemmelse med EU-retten. Kendelsen er kæret til landsretten. Se Pagh: Tfm 2023, s. 31 om de juridiske spørgsmål, som landsretten må forventes at tage stilling til.

Afgørelse i klagesag om Vesthimmerlands Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg nr. KP21-01 og lokalplan nr. 1112 med tilhørende miljørapport

22/07047

Vesthimmerlands Kommune vedtog den 28. april 2022 endeligt kommuneplantillæg nr. KP21-01 til kommuneplan 2021-2033 og lokalplan nr. 1112, Vindmøller ved Bjørnstrup, med tilhørende miljørapport.

Flere grupper af borgere i området har klaget over planvedtagelserne og miljørapporten.

I denne afgørelse har Planklagenævnet behandlet følgende spørgsmål:

- Om planhabitatbekendtgørelsens regler om Natura 2000-områder er overholdt i forhold til påvirkning af sommerfugle.
- Om planhabitatbekendtgørelsens regler om bilag IV-arter er overholdt i forhold til påvirkning af flagermus og padder.
- Om miljøvurderingslovens minimumskrav til en miljøvurdering er opfyldt i forhold til kulturarvsforhold og landskabelig påvirkning, kumulativ påvirkning, beskyttet natur og økologiske forbindelser.
- Om der ligger saglige og planlægningsmæssige hensyn bag planvedtagelsen.
- Om der er uoverensstemmelse mellem planerne.

Planklagenævnet har ikke behandlet det øvrige klagepunkt i sagen.

Planklagenævnet kan ikke give medhold i klagerne over miljøvurderingen.

Planklagenævnet kan heller ikke give medhold i klagerne over den endelige vedtagelse af lokalplanen og kommuneplantillægget.

Det betyder, at lokalplanen og kommuneplantillægget fortsat gælder.

1. Sagens oplysninger

1.1 Området og plangrundlaget

Området

Sagen vedrører kommuneplantillæg nr. KP21-01 til kommuneplan 2021-2033 og lokalplan nr. 1112, Vindmøller ved Bjørnstrup, med tilhørende miljørapport.[1]

Planområdet ligger i landzone og består primært af åbne markarealer, som hidtil har været anvendt til landbrugsdrift. Området kan ses af Bilag 1 med billedmateriale sidst i denne afgørelse.

Det vedtagne plangrundlag

Planerne muliggør opstilling af op til 6 vindmøller med en maksimal højde på 150 m, samt etablering af tilhørende arbejdsarealer, teknikbygninger, transformestation og vejanlæg.

I forbindelse med planvedtagelsen er der udarbejdet:

- Miljørapport, maj 2021
- Miljøkonsekvensrapport, maj 2021
- Flagermusundersøgelse, 2019
- Flagermusundersøgelse, 2021
- Screeningsnotat, Natura 2000-områderne omkring Bjørnstrup Vindmølleprojekt, maj 2021 (herefter benævnt *væsentlighedsvurdering*)

Kommunen har den 11. maj 2022 truffet afgørelse om § 25-tilladelse til projektet. Det fremgår af miljørapporten (s. 4), at undersøgelser og vurderinger i miljørapporten er baseret på de mere omfangsrige miljøundersøgelser i den samlede miljøkonsekvensrapport for projektet.

Kommuneplangrundlaget

Da kommuneplantillægget og lokalplanen blev vedtaget endeligt, gjaldt kommuneplan 2021-2033 for Vesthimmerlands Kommune. Kommuneplan 2021-2033 blev vedtaget den 16. december 2021, og trådte i kraft den 2. februar 2022.

Som følge af vedtagelsen af kommuneplan 2021-2033 blev kommuneplan 2017 afløst den 2. februar 2022.

Af kommuneplantillæggets redegørelse (s. 3), fremgår:

Formål

Kommuneplantillæg KP21-01 er udarbejdet med det formål at ændre afgrænsningen af den gældende kommuneplanramme 301 i Vesthimmerlands Kommuneplan 2021 for opstilling af vindmøller ved Bjørnstrup.

Rammeområde 301, som er udlagt i Vesthimmerlands Kommuneplan 2021, giver mulighed for at opstille tre moderne produktionsmøller på 125-150 meter totalhøjde. Med dette kommuneplantillæg udvides området, så det muliggør opstilling af op til seks stk. 150 meter høje vindmøller.

Tillægget er udarbejdet på baggrund af Byrådets ønske om at tilvejebringe det planmæssige grundlag for opstilling af vindenergi, med henblik på at fremme både kommunale og nationale målsætninger for grøn omstilling. Det nye rammeområde giver mulighed for at opstille op til seks vindmøller i en nord-sydlig række og vil skabe grundlag for bedre udnyttelse af områdets vindressourcer end det eksisterende rammeområde.

Af kommuneplantillæggets redegørelse (s. 11), fremgår desuden:

Fremtidige planforhold

Arealudpejning

Af hensyn til opsætningen af seks nye vindmøller ved Bjørnstrup er det nødvendigt at ændre afgrænsningen og størrelsen af det eksisterende rammeområde 301.

Fremtidige rammebestemmelser

Kommuneplantillæg KP21-01 ændrer afgrænsningen af den gældende kommuneplanramme 301 i Vesthimmerlands Kommuneplan 2021 for opstilling af vindmøller ved Bjørnstrup og muliggør opstilling af seks stk. 150 meter høje vindmøller på række inden for det nye rammeområde.

Det fremtidige rammeområde 301 udlægges som et af kommuneplanens vindmølleområder, og fastlægger bestemmelser for anlæggets zonestatus, bebyggelsesomfang, højde samt indbyrdes placering.

Natura 2000

Nærmeste Natura 2000-område, N200, Navnsø med hede, omfatter habitatområde H17. Habitatområdet ligger ca. 1,7 km vest for planområdet. Udpegningsgrundlaget for habitatområdet omfatter stor vandsalamander og en række naturtyper.

Natura 2000-område, N19, Lundby Hede, Oudrup Østerhede og Vindblæs, som omfatter habitatområde H21, ligger ca. 3,4 km nordvest for planområdet. Udpegningsgrundlaget for habitatområde H21 omfatter bl.a. sommerfuglearten hedepletvinge.

Herudover ligger Natura 2000-område N15, Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal, som omfatter habitatområde H15 og fuglebeskyttelsesområde F1, ca. 3,6 km øst for planområdet. Udpegningsgrundlaget for habitatområde H15 omfatter også bl.a. hedepletvinge.

1.2 Klagerne og bemærkninger hertil

Planklagenævnet har under sagens behandling modtaget de dokumenter vedrørende sagens indhold, der fremgår af Bilag 2 sidst i denne afgørelse.

Planklagenævnet modtog klagerne fra kommunen henholdsvis den 29. juni 2022,[2] 30. juni 2022,[3] og 5. august 2022.[4]

Planklagenævnet har i forbindelse med klagesagen modtaget en anmodning om at tillægge klagerne opsættende virkning.

Planklagenævnet traf den 2. september 2022 afgørelse om ikke at tillægge klagerne opsættende virkning.

2. Planklagenævnets bemærkninger og afgørelse

2.1 Planklagenævnets behandling af sagen

I sagens behandling har følgende medlemmer deltaget: Helle T. Anker (formand), Henrik Høegh, Ulf Kjellerup, Thomas Klyver, Jonas V. K. Nielsen, Torsten S. Pedersen, Henrik Stjernholm, Helle Søeberg, Keld K. Sørensen, Flemming Thornæs og Jan Woolhead.

2.2 Planklagenævnets kompetence og prøvelse

2.2.1 Generelt om Planklagenævnets kompetence

Afgørelser efter miljøvurderingsloven kan påklages efter de klageregler, der er fastsat i den lovgivning, som planen eller programmet er udarbejdet i henhold til, jf. § 48, stk. 1, i miljøvurderingsloven.

De planer, der er klaget over i denne sag, er udarbejdet i henhold til planloven, og overholdelsen af miljøvurderingslovens bestemmelser i forbindelse med planvedtagelsen kunne derfor påklages til Planklagenævnet.

Planklagenævnet kan tage stilling til retlige spørgsmål i forbindelse med en kommunes udarbejdelse af en plan, jf. § 58, stk. 1, nr. 3, i planloven.[5]

Retlige spørgsmål omfatter alle spørgsmål om lovligheden eller gyldigheden af trufne afgørelser, herunder fortolkning eller forståelse af lovbestemmelser samt overholdelse af almindelige forvaltningsretlige grundsætninger.

Det er ikke et retligt spørgsmål, om en plans indhold er hensigtsmæssigt. Endvidere fastlægger miljøvurderingsloven ikke grænser for, hvad myndighederne kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men stiller alene krav til procedurene og indholdet af grundlaget for beslutningerne forud for vedtagelse af planer omfattet af loven. Begrænsninger i niveauet for tilladelige miljøpåvirkninger følger af anden lovgivning.

2.3 Påvirkning af Natura 2000-områder (hedepletvinge)

2.3.1 Klagerne

Det er i klagesagen anført, at forholdene for de økologiske forbindelser mellem Natura 2000-område N19, Lundby Hede og Natura 2000-område N200, Navnsø, ikke er tilstrækkeligt beskrevet i miljørapporten.

Det er herunder gjort gældende, at der navnlig i forhold til påvirkningen på sommerfuglearterne hedepletvinge, busksommerfugl og spættet bredpande, mangler en vurdering i miljørapporten.

2.3.2 Generelt om Natura 2000-områder i forbindelse med planvedtagelser

Væsentligheds- og konsekvensvurderinger

I fuglebeskyttelsesdirektivet og habitatdirektivet er der fastsat regler om oprettelse af internationale beskyttelsesområder. Der er på den baggrund udpeget Natura 2000-områder, som omfatter habitatområder efter habitatdirektivet og/eller fuglebeskyttelsesområder efter fuglebeskyttelsesdirektivet. Nogle af Natura 2000-områderne omfatter desuden Ramsar-områder efter Ramsar-konventionen. Habitatområderne omfatter bestemte naturtyper og/eller dyre- eller plantearter, og fuglebeskyttelsesområderne omfatter bestemte fuglearter. De naturtyper eller arter, der er beskyttede i det konkrete habitat- eller fuglebeskyttelsesområde, kaldes udpegningsgrundlaget for området.

Det fremgår af habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, at:

Alle planer eller projekter, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning, men som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke en sådan lokalitet væsentligt, vurderes med hensyn til deres virkninger på lokaliteten under hensyn til bevaringsmålsætningerne for denne. På baggrund af konklusionerne af vurderingen af virkningerne på lokaliteten, og med forbehold af stk. 4, giver de kompetente nationale myndigheder først deres tilslutning til en plan eller et projekt, når de har sikret sig, at den/det ikke skader lokalitetens integritet, og når de - hvis det anses for nødvendigt - har hørt offentligheden.

Habitatdirektivet er implementeret i dansk ret i flere regelsæt, bl.a. planhabitatbekendtgørelsen[6] og habitatbekendtgørelsen.[7]

Det følger således af planhabitatbekendtgørelsens § 3, stk. 1, at der i redegørelsen til planforslag efter planloven, som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, skal indgå en vurdering af forslaget virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger.[8]

Viser vurderingen, at det ikke kan udelukkes, at projektet kan skade det internationale naturbeskyttelsesområdes integritet, kan planen ikke vedtages, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 2.

Det følger desuden af habitatbekendtgørelsens § 6, jf. § 8, stk. 8, nr. 2, at der ligeledes skal foretages en sådan vurdering ved godkendelse eller vedtagelse af en plan eller et program efter miljøvurderingslovens § 13.

Det forudsættes således i bestemmelserne, at der først skal foretages en vurdering af, om planen kan påvirke et habitatområde væsentligt (væsentlighedsvurdering). Hvis dette ikke kan udelukkes, skal der foretages en vurdering af virkningen på området (konsekvensvurdering), og denne vurdering skal indgå i planens redegørelse.

Det følger desuden af miljøvurderingslovens bilag 4, jf. § 12, at der i en miljørapport skal indgå oplysninger om ethvert eksisterende miljøproblem, som er relevant for planen, herunder navnlig problemer på områder af særlig betydning for miljøet som f.eks. de områder, der er udpeget efter direktiv 79/409/EØF og 92/43/EØF, det vil sige Natura 2000-områder.

Lokalitetens integritet

Et Natura 2000-områdes integritet omfatter dets grundlæggende kendetegn og økologiske funktioner. Det kan defineres som en sammenhængende sum af områdets økologiske struktur, funktion og de økologiske processer på tværs af området, som gør det i stand til at fastholde de naturtyper, den kombination af naturtyper og/eller artsbestande, som området er udpeget for.[9]

En lokalitets integritet som naturtype skades ikke, hvis lokaliteten opretholdes i en gunstig bevaringsstatus, hvilket indebærer en varig opretholdelse af de grundlæggende kendetegn ved den berørte lokalitet, der er knyttet til tilstedeværelsen af naturtypen på udpegningsgrundlaget.[10]

Planlægning uden for Natura 2000-området

Med hensyn til den geografiske udstrækning af beskyttelsen har EU-domstolen i Moorburg-sagen fastslået følgende:[11]

Den omstændighed, at det projekt, hvis miljøvurdering er omtvistet, ikke er beliggende i de berørte Natura 2000-områder, men i væsentlig afstand af disse, længere nede ad Elben, ikke udelukker, at kravene i habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, finder anvendelse. Som det nemlig følger af ordlyden af denne bestemmelse, underkastes »alle« planer eller projekter, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning, men som kan påvirke denne væsentligt, den deri fastsatte miljøbeskyttelsesforanstaltning.

Habitatdirektivets krav om væsentligheds- og konsekvensvurdering gælder således også for en plan uden for Natura 2000-området, når denne kan påvirke arter på udpegningsgrundlaget væsentligt.

2.3.3 Kommunens undersøgelser og vurderinger

Kommunens væsentlighedsvurdering

Det fremgår af sagen, at der er gennemført en væsentlighedsvurdering af planernes påvirkning af de nærliggende Natura 2000-områders integritet og udpegningsgrundlag.

Det fremgår af væsentlighedsvurderingen, at denne er gennemført på baggrund af data fra Naturstyrelsens basisanalyser for 2016 -2021,[12] data fra Naturstyrelsens basisanalyser for 2022 -2027,[13] og data fra Naturstyrelsens opdaterede udpegningsgrundlag for Natura 2000-områder af 23. oktober 2019.[14]

Videre fremgår det, at væsentlighedsvurderingen er gennemført ved at opliste områder og udpegningsgrundlag for nærliggende Natura 2000-områder med grænser inden for 15 km af vindmøllerne, da det ud over denne afstand er vurderet, at der ikke findes påvirkningsrisici.

Væsentlighedsvurderingen er på den baggrund gennemført for habitatområde H17, Navnsø med hede, habitatområde H21, Lundby Hede, Oudrup Østerhede og Vindblæs Hede, habitatområde H15, samt fuglebeskyttelsesområde F1, Nibe bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal.

Særligt i forhold til fuglebeskyttelsesområde F1, fremgår det af væsentlighedsvurderingen (s. 10-13), at der er foretaget en vurdering af planernes sandsynlige påvirkning af de fuglearter, som er på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet, og at det er konkluderet, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af arterne. Det fremgår

desuden, at der vil blive taget forholdsregler der sikrer, at ingen miljøfremmede stoffer, okker eller andre negative påvirkningsmuligheder vil ramme Ajstrup Bæk. Videre fremgår det, at der ikke vil forekomme emissioner eller hydrologiske påvirkninger, og at det ved transporter vil blive sikret, at der ikke kan forekomme påvirkninger. Det vurderes på den baggrund også, at ingen geografiske dele af fuglebeskyttelsesområde F1 kan påvirkes af planerne.

Det fremgår af væsentlighedsvurderingen (s. 12 og 13), at der er foretaget en vurdering af fuglene på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F1, og det er vurderet, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning på fuglene.

Det fremgår desuden af væsentlighedsvurderingen (s. 5), at kildevældsvindelsnegl og hedepletvinge kun bevæger sig over korte afstande og ikke vurderes at kunne komme hen til planområdet. Bæklampret vil kun findes i habitatområde H21's vandløb, som ikke har forbindelse til Ajstrup Bæk.

Det fremgår videre (s. 3), at stor vandsalamander vil have naturligt sæsonbetonede bevægelser fra habitatområde H17, Navnsø Hede, til nærliggende beplantninger, bygninger mv., men vil ikke bevæge sig ind i planområdet. Det er desuden under klagesagen oplyst, at der ikke er nogen registreringer af arten indenfor eller i umiddelbar nærhed af planområdet, men enkelte biotoper inden for planområdet kan potentielt være velegnede som levested for stor vandsalamander. Det vurderes, at de pågældende biotoper ikke vil blive påvirket af opførelsen af vindmøllerne, som sker på åbne markstykker, eller af de tilhørende vej- og nettilslutningsanlæg.

Samlet vurderes det i væsentlighedsvurderingen, at hverken habitatområdernes eller fuglebeskyttelsesområdets integritet og udpegningsgrundlag vil blive påvirket som følge af planerne.

Kommunens bemærkninger under klagesagen

Kommunen har i sine bemærkninger til klagen anført, at eftersom projektet ligger i god afstand fra Natura 2000-området Navnsø Hede, vil der ikke ske en direkte påvirkning af selve det beskyttede område eller de beskyttede plantesamfund, der knytter sig hertil.

Kommunen anfører desuden, at de for hedepletvingen nødvendige naturtyper ikke er til stede i eller omkring planområdet, som primært består af opdyrkede marker. Hedepletvingen bevæger sig kun over korte afstande, og med de pågældende afstande på 3,5 km eller mere til omkringliggende habitatområder har kommunen vurderet, at arten ikke vil komme til planområdet.

Videre anfører kommunen, at det samme gælder for grøn busksommerfugl og spættet bredpande. Under anlægsperioden har byggearbejder- og trafik ikke videre betydning for hverken leveområder eller arternes bevægelse rundt i området. Sommerfugle flyver generelt i meget lav højde. I drift vurderes det, at vindmøllernes rotation ikke har videre betydning for arten, og derfor vurderes et begrænset vingeoverslag ved den økologiske korridor omkring Ajstrup Bæk heller ikke at have videre betydning for evt. lokale bestande.

2.3.4 Planklagenævnets vurdering i forhold til Natura 2000-områder

Den konkrete sag vedrører en planvedtagelse for at muliggøre opstilling af 6 vindmøller med en totalhøjde på 150 m ved Bjørnstrup.

Planområdet ligger ca. 1,7 km vest for Natura 2000-område N200, Navnsø med Hede, som omfatter habitatområde H17. Natura 2000-område N19, der omfatter habitatområde H21, Lundby Hede, Oudrup Østerhede og Vindblæs Hede, ligger ca. 3,4 km nord for planområdet. Herudover ligger Natura 2000-område N15, Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal, som omfatter habitatområde H15, ca. 3,6 km øst for planområdet.

Sommerfuglearten hedepletvinge er omfattet af udpegningsgrundlaget for habitatområde H21 og habitatområde H15. Nævnet bemærker, at arterne grøn busksommerfugl og spættet bredpande ikke er på udpegningsgrundlaget for de nærliggende habitatområder, hvorfor kommunen ikke var forpligtet til at inddrage disse i væsentlighedsvurderingen.

Planklagenævnet finder, at kommunen i plangrundlaget og miljørapporten har foretaget en tilstrækkelig vurdering af planernes påvirkninger af de nærmeste Natura 2000-områder. Nævnet finder desuden, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at planerne ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af hedepletvingen, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områderne N200, Navnsø med hede, og N15, Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal.

Nævnet lægger ved vurderingen særlig vægt på, at de nødvendige naturtyper for hedepletvinge ikke er til stede i eller omkring planområdet, og at kommunen har vurderet, at planen ikke påvirker naturtyper, der potentielt kunne være levested for arten. Nævnet lægger endvidere vægt på afstanden fra planområdet til Natura 2000-områderne, da hedepletvinge kun bevæger sig over korte afstande.

Nævnet kan på den baggrund ikke give medhold i klagepunktet.

2.4 Påvirkning af bilag IV-arter (flagermus og padde)

2.4.1 Klagen

Det er i klagesagen anført, at undersøgelsen af planernes påvirkning af flagermus er mangelfuld, da der er registreret adskillige fredede flagermusarter i området.

Det er desuden gjort gældende i klagesagen, at der i forbindelse med opførelsen af vindmøllerne vil blive nedrevet bygninger, hvor flagermusene overvintrer.

I forhold til padde er det under klagesagen anført, at reduktion af vandspejlet samt forurening af Ajstrup bæk som følge af grundvandssænkning, vil påvirke dyrelivet, herunder stor vandsalamander og spidssnudet frø. Det er endvidere ikke tilstrækkeligt undersøgt om anlæg af veje vil kunne påvirke padderne.

2.4.2 Generelt om bilag IV-arter i forbindelse med miljøvurderinger og planvedtagelser

Der er i habitatdirektivet^[15] fastsat regler om beskyttelse af bestemte dyre- og plantearter (bilag IV-arter). Disse regler gælder også uden for Natura 2000-områderne.

For dyrearter nævnt i habitatdirektivets bilag IV, litra a, er der bl.a. forbud mod henholdsvis forsætlig drab og forstyrrelse, jf. artikel 12, stk. 1, litra a og b. Forbuddet mod forsætlig forstyrrelse gælder særligt i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer. Der er desuden forbud mod beskadigelse eller ødelæggelse af bilag IV-arters yngle- eller rasteområder, jf. artikel 12, stk. 1, litra d. Beskyttelsen er generel og vedrører ikke kun særligt udpegede områder. Beskyttelsen omfatter desuden både forsætlig og uforsætlig beskadigelse og ødelæggelse.

Paddearterne grønbroget tudse, løgfrø, løvfrø, spidssnudet frø, springfrø, strandtudse og stor vandsalamander, samt alle arter af flagermus, er oplistet i habitatdirektivets bilag IV.

Habitatdirektivet er implementeret i dansk ret i flere regelsæt, bl.a. planhabitatbekendtgørelsen og habitatbekendtgørelsen.

Det følger af planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2, at et planforslag ikke kan vedtages, hvis gennemførelse af planen kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets bilag IV, litra a. Vurderingen heraf skal fremgå af redegørelsen til planforslaget, jf. § 7, stk. 3 i bekendtgørelsen.

Det følger herudover af habitatbekendtgørelsens § 10, jf. § 8, stk. 8, nr. 2, at der ligeledes skal foretages en sådan vurdering ved godkendelse eller vedtagelse af en plan eller et program efter miljøvurderingslovens § 13.

Bestemmelserne i planhabitatbekendtgørelsens § 7 og habitatbekendtgørelsens § 10, kan dog fraviges i særlige tilfælde, såfremt en række nærmere betingelser er opfyldt, jf. planhabitatbekendtgørelsens § 8 og habitatbekendtgørelsens § 11.

Der er ikke i planhabitatbekendtgørelsen eller habitatbekendtgørelsen krav om, at det forud for vedtagelse af planforslag skal sikres, at der ikke kan ske drab eller forstyrrelse af bilag IV-arter på en måde og i et omfang, der er i strid med habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a (forsætlig drab) eller artikel 12, stk. 1, litra b (forsætlig forstyrrelse). Disse dele af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1 er i dansk ret gennemført ved en række umiddelbare forbud, hvor Miljøstyrelsen har kompetence til at meddele dispensation under særlige betingelser.

Dette er dog ikke ensbetydende med, at der ved vedtagelse af planer for anlæg mv., hvor der klart kan forudses drab eller forstyrrelse af bilag IV-arter, helt kan ses bort fra en sådan påvirkning. Dette må bl.a. ses i lyset af EU-domstolens praksis, hvor domstolen i relation til visse andre aktiviteter bl.a. har udtalt, at det ikke er afgørende, om formålet med den omhandlede aktivitet er at dræbe eller forstyrre arterne.^[16] Domstolen lægger ligeledes vægt på, at sådanne aktiviteter planlægges og gennemføres på en sådan måde, at de ikke er i strid med de forbud, der fremgår af habitatdirektivets, stk. 1, litra a-c.^[17] Det må dog bemærkes, at habitatdirektivets artikel 12 ikke på samme måde som habitatdirektivets artikel 6 foreskriver en egentlig forudgående vurdering i forbindelse med vedtagelse af planer eller meddelelse af tilladelser.

En miljøvurdering skal indeholde oplysninger om bl.a. den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på spørgsmål som den biologiske mangfoldighed, fauna og flora, jf. miljøvurderingslovens § 7, stk. 2, jf. bilag 1, litra f, og en miljøvurdering skal således også indeholde oplysninger herom, hvis gennemførelse af planen kan beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for bilag IV-arter.

Planklagenævnet finder som følge af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a og b, at det i forbindelse med en miljøvurdering af en plan efter omstændighederne også skal inddrages, om realiseringen af planen vil medføre forsætlige drab af bilag IV-arter eller forsætlig forstyrrelse af sådanne arter, i særdeleshed i perioder, hvor dyrene yngler, udviser

ungelpleje, overvintrer eller vandrer. Dette gælder uanset, at det planlagte ikke ligger i eller ved yngle- eller rasteområder eller et habitatområde med disse arter på udpegningsgrundlaget.

Med "forsætlig" menes ifølge EU-domstolen, at den, som forårsager drabet eller forstyrrelsen, har villet dræbe eller forstyrre en enhed af den beskyttede dyreart, eller i det mindste har accepteret muligheden for et sådant drab eller forstyrrelse.[18] Selvom EU-domstolen har knyttet sidstnævnte forudsætning til anlæg og aktiviteter, der har en klar kobling til drab eller forstyrrelse, herunder rydning af skov, kan det ikke udelukkes, at der også i forhold til vindmøller og andre anlæg, kan anses for at være en accept af muligheden for drab eller forstyrrelse. Domstolen har i øvrigt understreget, at forbuddet i artikel 12, stk. 1, litra a-c, ikke kun gælder, hvis der foreligger en risiko for, at artens bevaringsstatus påvirkes negativt.[19] Det er dog uklart, hvor stor en påvirkning, der skal til for at udløse forbuddet i artikel 12, stk. 1, litra a. Domstolen har således udtalt, at det bredere anvendelsesområde for artikel 12, stk. 1, litra d, til ikke-forsætlige handlinger er udtryk for, at yngle- og rasteområder tillægges en højere grad af beskyttelse mod beskadigelse eller ødelæggelse.[20]

Planklagenævnet finder i lyset af ovenstående, at en miljørapport for vindmøller, som opføres på et sted, hvor der kan forekomme flagermus, skal indeholde oplysninger om, hvorvidt der forventes at kunne forekomme drab af flagermus, jf. habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a, og artsfredningsbekendtgørelsens § 10.[21]

Planklagenævnet bemærker i øvrigt, at hvis der er tale om, at planen medfører drab af flagermus på en måde og i et omfang, der er i strid med habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a, og artsfredningsbekendtgørelsens § 10, forudsætter realiseringen af planen en dispensation fra Miljøstyrelsen, jf. artsfredningsbekendtgørelsens § 12.

Særligt om flagermus og vindmøller

Det fremgår af forvaltningsplan for flagermus, at det har vist sig, at vindmøllers roterende blade kan forårsage tab af flagermus, hvilket formentlig skyldes, at vindmøllernes tårne og blade tiltrækker store mængder af insekter, således at der på visse årstider kan forekomme store ansamlinger af insekter på og omkring vindmøllerne og insekterne tiltrækker flagermus. Man har observeret, at flagermusarter, der normalt flyver i lav højde, som f.eks. damflagermus og vandflagermus, kan finde på at ændre adfærd og flugthøjde og jage insekter hele vejen op ad møllerne. Det fremgår endvidere, at det har vist sig, at møllerne kun samler insekter omkring sig og på sig ved lave vindhastigheder. Det fremgår desuden, at den eneste sikre metode til at undgå drab af flagermus i flagermusrige områder er at etablere driftsstop på vindmøllerne ved lave vindhastigheder.[22]

Forvaltningsplanen angiver således følgende i forhold til driftsstop:

Den eneste sikre metode til at undgå drab af flagermus i flagermusrige områder er at slukke for vindmøllerne ved lave vindhastigheder (under ca. 5-6 m/sek.). I de perioder hvor de store insektansamlinger forekommer (dvs. om natten i perioden ca. 15. juli til ca. 15. oktober). Det har nemlig vist sig at møllerne kun samler insekter omkring sig og på sig, ved lave vindhastigheder. Ved højere vindhastigheder blæser insekterne væk. I USA har man som resultat af en retssag pålagt vindmøllejerne at slukke for møllerne efter retningslinjer, der ligner ovenstående.

Særligt om beskadigelse af yngle- og rasteområder

Det fremgår af vejledningen til habitatbekendtgørelsen, at yngle- eller rasteområder kan bestå af flere lokaliteter, der tjener som levesteder for den samme bestand. En bredere økologisk forståelse af yngle- og rasteområder giver mulighed for en mere fleksibel tilgang i områder med især mere udbredte bilag IV-arter.[23]

Forudsætningen er, at den økologiske funktionalitet af et yngle- eller rasteområde for bilag IV-arter opretholdes på mindst samme niveau som hidtil.

Nogle arter er organiseret i delbestande, som står i forbindelse med hinanden gennem udvandring og indvandring, og som benytter et netværk af levesteder over tid og rum (eksempelvis padden og flagermus). Netværket kan ses som et samlet yngle- eller rasteområde for samlingen af delbestande, som står i forbindelse med hinanden. De enkelte lokaliteter har hver især betydning for bestanden. Nogle vil ofte have mere betydning end andre.

Habitatdirektivet er også implementeret i dansk ret ved naturbeskyttelseslovens § 29 a, som blev vedtaget i 2009. Af forarbejderne til denne bestemmelse fremgår bl.a. følgende:

Et yngle- eller rasteområde forstås som en samling af lokaliteter, hvor en bestand af en art yngler eller raster, og ikke som hver enkelt lokalitet eller forekomst, medmindre der ikke er økologisk sammenhæng med andre lokaliteter eller forekomster. Ofte vil de enkelte lokaliteter i et sådant "netværk" af lokaliteter, der udgør et yngle- eller rasteområde, indbyrdes supplere hinanden i at opretholde bestanden. Betydningen af de enkelte lokaliteter i netværket kan afhænge af bestandens tæthed og spredningsmuligheder. Ved at opretholde den samlede økologiske funktionalitet i et område for en bestand af en art, anses direktivkravet for opfyldt. Opretholdelse af den økologiske funktionalitet betyder, at det vil være muligt inden for rammerne af direktivet at nedlægge/bskadige en lokalitet, hvis dette modsvares af forbedringer et andet sted i samme økologiske netværk.

[...]

Formålet med forbuddet er at bidrage til at sikre arternes eller bestandenes bevaringsstatus i overensstemmelse med direktivets formål. Forbuddet kan således betragtes som overholdt, hvis yngle- eller rasteområder og bestande opretholdes på samme niveau som hidtil, og den økologiske funktionalitet af områderne opretholdes. Der er ikke en direkte forpligtelse til effektivt at forbedre bevaringsstatus.

I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt et yngle- eller rasteområde er beskyttet, er det imidlertid ikke afgørende, hvor mange enheder af den berørte art, der findes i det pågældende område. Det er heller ikke et krav, at der er risiko for, at den berørte arts bevaringsstatus forringes.[24]

Forbuddet i planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2, mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder retter sig navnlig mod planer, som kan medføre beskadigelse eller ødelæggelse af de konkrete lokaliteter, hvor bilag IV-arterne yngler eller raster.

I forhold til flagermus gælder det f.eks. fældning af træer eller nedrivning af bygninger, som benyttes af flagermusene som yngle- eller rastelokalitet. Desuden har ledelinjer en meget stor betydning for flere arter af flagermus, som bevæger sig gennem landskabet ved hjælp af ekkolokalisering. Ledelinjer anses ikke i sig selv for yngle- eller rasteområder. Ledelinjer, som findes i umiddelbar nærhed af en konkret yngle- eller rastelokalitet, benyttes imidlertid ofte af flagermus som "korridor" fra lokaliteten og ud til de fourageringsområder, som flagermusene benytter sig af.

Hvis der placeres en vindmølle ved eller i umiddelbar nærhed af en konkret yngle- eller rastelokalitet eller i forlængelse af en ledelinje i tilknytning til yngle- og rastelokalitet, kan den forhøjede risiko for kollision og barotraumer[25] reelt indebære, at lokaliteten ikke længere er egnet som yngle- og raste-lokalitet, hvilket kan medføre, at den økologiske funktionalitet for det pågældende yngle- og rasteområde for flagermus ikke kan opretholdes.

Krav til tilvejebringelsen af oplysninger om bilag IV-arter

Spørgsmålet om, i hvilket omfang der skal foretages en nærmere undersøgelse af, om et område er et naturligt udbredelsesområde for en beskyttet art efter habitatdirektivets bilag IV, er ikke reguleret. Spørgsmålet om, i hvilket omfang en myndighed generelt er forpligtet til at foretage konkrete undersøgelser af bilag IV-arters forekomst og omfanget af disse, er heller ikke reguleret.

En eventuel undersøgelsespligt og det potentielle omfang af denne, afhænger således af lovgivningen om bilag IV-arter og de ulovbestemte forvaltningsretlige principper, herunder officialprincippet (undersøgelsesprincippet), som kommunen skal påse overholdt. Kravene til forvaltningens sagsoplysning angår tilvejebringelsen af et fyldestgørende grundlag for afgørelsen. Kravene til oplysning af faktum kan ikke præciseres generelt og er i vid udstrækning af skønsmæssig karakter.

I sager om vurdering af bilag IV-arter kan der foretages en indledende vurdering (en slags "screening") af, om de konkrete aktiviteter, en plan giver mulighed for, vil kunne beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder. Dette kan ske ud fra en faglig viden om arternes overordnede fordeling, levevis og levesteder. I de situationer, hvor den indledende vurdering viser, at bilag IV-arter kan påvirkes, skal kommunen belyse sagen nærmere for at vurdere, om yngle- og rasteområder bliver beskadiget eller ødelagt eller forskellige livsstadier af bilag IV-planter bliver ødelagt.[26]

Det antages desuden, at jo mere udbredte arterne er, desto større er sandsynligheden for, at der skal tages højde for dem i forbindelse med bl.a. planer. Det drejer sig f.eks. om spidssnudet frø, stor vandsalamander, flere arter af flagermus og odder.[27]

Der kan ikke fastlægges entydige kriterier for omfanget og karakteren af de oplysninger, der er nødvendige. Det afhænger af den konkrete situation. Der kan bl.a. i tilfælde af ældre oplysninger være behov for at vurdere, om oplysningerne skal opdateres for at afgøre, om arten rent faktisk fortsat forekommer i de berørte områder. Der kan ikke fastsættes præcise kriterier for, hvornår oplysninger er for gamle, da arterne er meget forskellige, ligesom den naturlige udvikling (f.eks. tilgroning) af et område kan have betydning for, om en art er til stede.[28]

2.4.3 Kommunens undersøgelser og vurderinger i forhold til flagermus

Flagermusundersøgelser

Det fremgår af sagen, at der er udført en flagermusundersøgelse i 2019 og i 2021.

Resultaterne af undersøgelsen fra 2019 er samlet i en rapport: *Forekomst af flagermus ved Bjørnstrup 2019*.

Resultaterne af undersøgelsen fra 2021 er ligeledes samlet i en rapport: *Undersøgelse af forekomst af flagermus ved Bjørnstrup 2021*.

Det fremgår af flagermusundersøgelsen fra 2019 (s. 3), at forekomsten af flagermus i området blev undersøgt med stationære og håndholdte flagermusdetektorer i følgende perioder:

- Natten fra den 19.-20. juli 2019
- Natten fra den 26.-27. juli 2019
- Natten fra den 30.-31. august 2019
- Natten fra den 7.-8. september 2019

Det fremgår af flagermusundersøgelsen fra 2021 (s. 4), at forekomsten af flagermus i området blev undersøgt med stationære og håndholdte flagermusdetektorer i følgende perioder:

- Nætterne fra den 10.-14. maj 2021
- Nætterne fra den 27.-31. maj 2021
- Nætterne fra den 30. juni-4. juli 2021
- Nætterne fra den 3.-5. august 2021
- Nætterne fra den 20.-22. august 2021
- Nætterne fra den 2.-4. september 2021

Det fremgår desuden af begge flagermusundersøgelser, at der kun blev arbejdet i nætter med svage vinde, moderate til høje temperaturer og ingen eller kun lidt nedbør, så der var gode forhold for flagermus.

Det fremgår af flagermusundersøgelsen fra 2019, at der ved hver delundersøgelse blev placeret 14 stationære flagermusdetektorer i nærområdet. Detektorerne blev placeret ved en skovkant, i haver, på åben mark, samt ved læhegn, bæk og mose. Herudover blev området gennemgået med håndholdt udstyr.

Placeringen af stationære detektorer i flagermusundersøgelsen fra 2019 kan ses i bilag 1, billede nr. 2. Området som blev gennemgået med håndholdt udstyr kan desuden ses i bilag 1, billede nr. 3 og 4. Flagermusregistreringerne fra både stationære og håndholdte detektorer for undersøgelsesperioderne i 2019 kan ses i bilag 1, billede nr. 5.

Det fremgår endvidere af flagermusundersøgelsen fra 2019 (s. 5), at der blev registreret lyde af flagermus i alt 3.785 gange. Der blev registreret 9 specifikke arter af flagermus, hvoraf syd-, dværg- og vandflagermus udgjorde ca. 82 % af registreringerne. Ud over de almindeligt forekommende arter blev der bl.a. foretaget få registreringer af damflagermus. Det fremgår desuden af undersøgelsen (s. 17), at de vigtigste naturtyper for flagermusene var mosen, skoven, haverne og læhegn, mens flagermusene kun i ringe grad benyttede de åbne arealer uden læhegn, hvor kun ca. 3 % af optagelserne fandtes.

I forhold til yngle- og rastekolonier fremgår det af flagermusundersøgelsen (s. 15), at man ved at analysere tidspunkterne for de enkelte lydoptagelser kan se, hvor længe efter solnedgang de optræder, og dermed få en indikation af, om der er kolonier i nærheden af en detektor. I bilag 1, billede nr. 6, kan ses en tabel over forekomsten af tidlige optagelser ved undersøgelsen i 2019, der således kan indikere yngle- eller rasteområder for flagermus.

Det fremgår af flagermusundersøgelsen, at der ved første sommerundersøgelse var relativ tidlig udflyvning ved station 13, samt mange optagelser af vandflagermus, som imidlertid ikke bor i bygninger, hvorfor de formodes at leve i træer på egnen.

Videre fremgår det, at der ved anden sommerundersøgelse var relativ tidlig udflyvning ved station 9 og mange optagelser af sydflagermus, som kun bor i bygninger, hvorfor bygningerne ved station 9 kan udgøre et levested for en koloni af sydflagermus. Desuden fremgår det, at der i efteråret kan have boet brun- og dværgflagermus i den lille skov vest for station 3 og ved station 13. Det fremgår, at dværgflagermus både bor i bygninger og træer, hvorfor resultaterne indikerer, at der kan være et dagrastested for dværgflagermus i bygningen eller beplantningen ved station 13.

Herudover var der også i efteråret mange registreringer af sydflagermus med tidlig udflyvning ved station 7, 9 og 11, og resultaterne indikerer, at der både kan være kolonier af sydflagermus og dværgflagermus omkring disse stationer.

I forlængelse heraf fremgår det, at det i yngletiden ikke kan afvises, at der har boet skimmelflagermus ved station 1, 2 og i bygninger ved station 10. På samme måde kan der have boet sydflagermus i bygninger ved station 9 og vandflagermus i bygninger og træer ved station 13 og 14. I efteråret var der mange sociale lyde fra dværgflagermus ved station 13 hvilket underbygger, at arten kan have boet i bygninger der. Der kan også have boet sydflagermus ved station 7, 9, 13 og 14 og vandflagermus ved station 1, 7, 10, 13 og 14.

Det fremgår endvidere, at der de fleste steder var ingen eller kun få sociale lyde, der ofte forekommer nær dyrenes yngle- eller rastesteder, bortset fra ved station 13, hvor der var mange registreringer af sociale lyde fra dværgflagermus. Det fremgår i forlængelse heraf, at bygningerne ved station 13 på baggrund heraf skal undersøges for flagermus inden nedrivning og at der skal udarbejdes en plan for skånsom nedrivning/udslusning.

Den samlede konklusion i flagermusundersøgelsen fra 2019 var (s. 17-18), at vindmøllerne ikke vil have en væsentlig påvirkning på flagermus, såfremt den nordligste mølle enten tages ud af planen eller påsættes driftsstop. Herudover skal de to sydligste møller holde en vis afstand til læhegn, men hvis dette ikke er muligt, bør der ligeledes iværksættes driftsstop herpå.

Det fremgår af flagermusundersøgelsen fra 2021 (s. 2), at formålet med undersøgelsen var at afdække flagermusaktiviteten i projektområdet som opfølgning på undersøgelserne i 2019. Videre fremgår det (s. 4), at undersøgelsen blev udført ved, at der samlet blev placeret fire flagermusdetektorer i nærområdet fordelt på to sø-placeringer og to placeringer langs Ajstrup bæk. Alle detektorer var placeret i relativ nærhed til hovedforslagets placering af møller.

Placeringen af stationære detektorer i flagermusundersøgelsen fra 2021 kan ses i bilag 1, billede nr. 7. Området, som blev gennemgået med håndholdt udstyr kan desuden ses i bilag 1, billede nr. 8-13. Flagermusregistreringerne for undersøgelsesperioderne i 2021 kan ses i bilag 1, billede nr. 14-20.

Videre fremgår det af flagermusundersøgelsen (s. 20), at den gennemførte undersøgelse var centreret omkring mosen og Ajstrup bæk i forårssæsonen, hvor flagermusene er sårbare, og i efterårssæsonen, hvor der er større spredning på flagermusene samt flere individer.

Det fremgår (s. 6), at der ved undersøgelsen i 2021 blev registreret lyde af flagermus i alt 5.790 gange. Der blev registreret 8 specifikke arter af flagermus.

I forhold til de forskellige flagermusarter, fremgår det af flagermusundersøgelsen (s. 19), at der ved station 2 blev registreret damflagermus inden for den første time efter solnedgang, hvorfor det ikke kan afvises, at der kan være dagopholdssteder for arten i nærheden af mosen i forår, sommer og efterår, eller at der kan have været en ynglekoloni af ukendt størrelse om sommeren. Herudover fremgår det, at det ikke kan afvises, at der kan være dagopholdssteder for vandflagermus ikke langt fra området.

Det fremgår endvidere af flagermusundersøgelsen (s. 20), at den største aktivitet af flagermus befandt sig omkring den vestligste af de to små søer ved mosen, og at det var i anden del af forårssæsonen, at der var flest optagelser af flagermus.

Det fremgår afslutningsvist af undersøgelsen, at det på baggrund af resultaterne fra de supplerende undersøgelser anbefales, at der installeres yderligere driftsstop på de to vindmøller omkring mosen. Med de foreslåede afværgeforanstaltninger undgås en væsentlig negativ påvirkning af lokale bestande.

Miljørapporten og miljøkonsekvensrapporten

Der er i miljørapporten henvist til den udførte flagermusundersøgelse fra 2019. Det fremgår bl.a. (s. 15), at flagermusundersøgelserne er foretaget efter gældende retningslinjer i den nationale forvaltningsplan for flagermus, dels med håndholdt lytteudstyr, dels med stationære flagermusdetektorer.

Det fremgår videre af miljørapporten (s. 22), at der ved undersøgelsen i området blev registreret 9 arter af flagermus, hvorfor området vurderes at være rigt på flagermusarter. De hyppigst registrerede arter var syd-, dværg- og vandflagermus, som er vidt udbredte arter i det meste af landet.

Herudover fremgår det (s. 33), at etableringen af det planlagte vindmølleprojekt ikke vurderes at kunne medføre en væsentlig påvirkning af flagermus og områdets økologiske funktionalitet for flagermus, under forudsætning af implementering af anbefalede afværgeforanstaltninger. Det beskrives herefter, at der for at minimere kollisionsrisikoen bør installeres flagermusstop på den nordligste mølle i perioden 15. juli – 15. oktober fra solnedgang til solopgang, ved vindhastigheder under 5 m/s i rotorhøjde, i henhold til forvaltningsplanen for flagermus. Der skal herudover gennemføres afværgeforanstaltninger ved eksisterende læhegn i området.

Det fremgår af miljørapporten (s. 9), at en realisering af planerne kræver, at boligerne på i alt otte ejendomme nedlægges. Det fremgår i forlængelse heraf, at hele bygningsmassen nedrives på fem af de otte ejendomme, mens det for tre af ejendommene vil være relevant at beholde dele af bygningsanlæggene til at indgå som driftsbygninger til landbrug. Videre fremgår det, at arealerne, hvorpå der nedrives bygninger, vil blive reetableret som landbrugsjord, tilplantet eller udlagt som gårdspladslignende grusareal i tilknytning til eksisterende bygninger.

I forhold til nedrivning af bygninger og flagermus, fremgår det af miljøkonsekvensrapporten (s. 104), at der kan have boet flagermus ved flere bygninger i området i yngletiden og i efteråret, herunder navnlig ved bygningerne ved den nordligste mølle. Det anbefales på den baggrund, at der tages særlige hensyn ved nedrivning af bygningerne ved den nordligste mølle ved at foretage udslusning af flagermus fra bygninger fra sidst i august til først i september samt i begyndelsen af maj.

Det fremgår i forlængelse heraf, at det må antages, at der i de omkringliggende områder findes andre egnede levesteder for flagermus i den eksisterende beplantning og bygningsmasse, hvorfor det med en udslusningsforanstaltning vurderes, at evt. kolonier af flagermus har gode muligheder for at finde nye habitater i de omkringliggende nærområder.

Kommunens bemærkninger under klagesagen

Kommunen har under klagesagen oplyst, at der i § 25-tilladelsen til projektet er fastsat vilkår om driftsstop for de tre nordligste møller i perioden 15. juli-15. oktober fra solnedgang til solopgang ved vindhastigheder under 5-6 m/s i rotorhøjde. Dette vilkår er fastsat på baggrund af den nationale forvaltningsplan for flagermus, hvoraf det bl.a. fremgår, at det især er i forbindelse med yngletiden, at vindmøller udgør en risiko for flagermus.[29]

I forlængelse heraf anfører kommunen, at forskning om flagermuskollisioner med vindmøller peger på, at flagermuskollisioner alt overvejende sker i sensommer- og efterårsperioden, det vil sige i deres spredningsperiode, mens der ikke forekommer synderlige individtab ved kollision med vindmøller i forårsperioden. Hertil anfører kommunen, at forskningen således understøtter forvaltningsplanens anbefalinger.

Kommunen anfører endvidere, at en tredje formodet årsag til, at kollisioner primært forekommer i sensommer- og efterårsperioden, at flagermusbestandene altid vil være relativt større i denne periode, da de netop har ynglet og bestandene endnu ikke har pådraget sig nogle væsentlige tab af naturlige årsager, samt at de unge individer, der findes i bestandene i sensommeren og tidlig efterår, vil være relativt mere sårbare overfor eventuelle kollisioner, end de mere flyvekyndige ældre individer.

I forhold til nedrivning af bygninger har kommunen under klagesagen anført, at det er et generelt vilkår når der udstedes bygge- og nedrivningstilladelse, at der skal tages hensyn til flagermus. Det er således bygherres ansvar at undersøge bygningen for forekomst af flagermus inden arbejdet igangsættes. Hvis der er mistanke om rastende eller ynglende flagermus, skal arbejdet straks stoppes og der skal tages kontakt til Naturstyrelsens vildtkonsulenter.

Kommunen har endvidere i forbindelse med klagesagen oplyst, at der, for at underbygge vurderingen i miljørapporten, i september 2022 er foretaget supplerende observationer i området, med fokus på at afklare i hvor høj grad de nedrivningsudpegede bygninger kan udgøre egnede levesteder for flagermus, samt en observation med fokus på at konkretisere øvrige egnede levesteder for flagermus i de omkringliggende områder, som eventuelle kolonier af flagermus i bygningerne vil kunne benytte efter en udslusning.

I bilag 1, billede nr. 21 ses et kort over de nedrivningsudpegede ejendomme fra den supplerende undersøgelse i september 2022. Herudover kan et kort over henholdsvis alternative bygninger og naturområder som levesteder for flagermus, ses i bilag 1, billede nr. 22-23.

Ved den supplerende undersøgelse er det på baggrund af konkrete observationer ud fra nærmere bestemte parametre vurderet, at de otte ejendomme, som nedrives, generelt set er enten egnede eller delvist egnede som yngle- og/eller rastelokalitet baseret på observationer af deres fysiske fremtræden. Ved feltobservationerne har det dog hverken kunne be- eller afkræftes, om der findes flagermuskolonier i de pågældende ejendomme.

Der er herefter henvist til konklusionerne fra flagermusundersøgelsen i 2019, jf. også ovenfor, og det er anført, at udflyvningstidspunkter kort efter solnedgang indikerer, om der bor flagermus tæt på detektoren. Det fremgår, at hvis dette er sammenfaldende med et stort antal registreringer af en given art, er det en indikator på, at der findes et habitat for en flagermuskoloni tæt på detektoren. Det konkluderes herefter, at der samlet set i undersøgelseerne er indikatorer for, at der er periodevise levesteder for flagermus i bygninger og/eller træer ved detektorstation nr. 7, 9, 11 og 13, og at langt hovedparten af de tidlige registreringer vedrører sydflagermus, og i mindre grad dværgflagermus og vandflagermus.

Kommunen oplyser herefter, at der ved de supplerende feltobservationer i 2022 er registreret 23 ejendomme i nærområdet, hvor bygninger og træer udgør egnede alternative levesteder for flagermus. Vurderingen af egnethed er baseret på bygningernes størrelse, alder, tagets hældning, udformning og materialer, samt eventuelle tekniske installationer, og hvor gamle gårdbygninger og gamle huse med høj tagrejsning har været brugt som kriterium for "sandsynligvis brugbar".

Herudover er der identificeret syv naturområder i nærområdet, der udgør egnede alternative levesteder for flagermus. Denne vurdering er baseret på naturområdets type og beplantning, samt træers højde og vurderede alder.

Kommunen har desuden oplyst, at vilkår om udslusning vil blive fastsat i forbindelse med udstedelse af nedrivningstilladelse til den enkelte ejendom. Kommunen har i denne forbindelse oplyst, at de pågældende bygninger vil blive nedrevet etapevis, hvilket vil give en skånsom forflytning af evt. boende flagermus, og de vil have god mulighed for at flyve til andre steder. Nedrivningen vil foregå i perioderne: ultimo august-primio september og ultimo april til primio maj, og den etapevise nedrivning vil indebære, at man første dag nedbryder halvdelen af en bygnings tag. Den næste dag nedbrydes resten af taget og først på tredjedagen nedrives mure.

Kommunen konkluderer, at ved brug af metoden, hvor bygningerne nedrives etapevis i de angivne perioder, vurderes det ikke sandsynligt, at man under nedrivning vil påtræffe, skade eller på anden måde negativt påvirke individer eller kolonier af flagermus.

2.4.4 Planklagenævnets vurdering i forhold til flagermus

Planklagenævnet bemærker indledningsvis, at der efter reglerne om beskyttelse af yngle- og rasteområder for bilag IV-arter ikke er et krav om, at kommunen skal bevise, at planlagte vindmøller ikke vil have negativ indvirkning på flagermusbestanden.

Det er således det almindelige forvaltningsretlige officialprincip, dog set i lyset af EU-domstolens praksis, som gælder for tilvejebringelse af oplysnings-grundlaget i sagen.

Nedrivning af bygninger

Planklagenævnet lægger til grund, at realisering af planerne i den konkrete sag forudsætter, at der skal nedrives bygninger på i alt otte ejendomme i nærheden af planområdet.

Et flertal på 9 medlemmer (Helle T. Anker, Henrik Høegh, Ulf Kjellerup, Thomas Klyver, Jonas V. K. Nielsen, Torsten S. Pedersen, Henrik Stjernholm, Helle Søeberg og Flemming Thornæs) finder, at den foretagne vurdering af påvirkningen af flagermus som følge af nedrivning af bygninger, herunder med de angivne sikkerhedsforanstaltninger i form af etapevis udslusning i forbindelse med nedrivning, er tilstrækkelig til at sandsynliggøre, at den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for flagermus i området kan opretholdes. Flertallet finder herefter ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af påvirkningen af flagermus.

Flertallet lægger ved vurderingen vægt på, at kommunens vurdering er baseret på konkrete flagermusundersøgelser udført i og omkring planområdet og undersøgelsesgrundlaget er dermed ikke kun baseret på generelle oplysninger. Undersøgelserne er desuden udført inden for de perioder, som fremgår af forvaltningsplan for flagermus. Der er således foretaget lytninger i fire nætter i 2019, herunder to gange i sommerperioden og to gange i efterårsperioden, og i seks perioder henholdsvis i foråret, sommeren og efteråret 2021.

Flertallet bemærker i forlængelse heraf, at der af undersøgelserne fremgår konkrete oplysninger om placering af de stationære detektorer, samt oplysninger om antal registreringer fordelt på de enkelte flagermusarter. Der var ved undersøgelserne bl.a. placeret detektorer ved de ejendomme, ved hvilke der skal nedrives bygninger.

Flertallet har videre lagt vægt på, at kommunen har vurderet, at undersøgelserne indikerer, at der kan være periodevis levesteder for flagermus i bygninger og/eller træer ved tre af de ejendomme, på hvilke der skal nedrives bygninger, herunder særligt for de almindeligt forekommende arter sydflagermus, dværgflagermus og vandflagermus, men at det ikke ved feltobservationerne kunne be- eller afkræftes, om der var kolonier af flagermus i de pågældende bygninger. Flertallet henviser i den forbindelse til, at kommunen har oplyst, at der vil ske udslusning i flere etaper ved de bygninger, som skal nedrives, da man på grund af usikkerheden vil behandle samtlige bygninger som om, de var beboet af flagermus. Kommunen har under klagesagen oplyst, at der vil blive fastsat vilkår om udslusning af flagermus i forbindelse med udstedelse af nedrivningstilladelse til de enkelte ejendomme.

Flertallet henviser i øvrigt til, at kommunen i forbindelse med klagesagen har tilvejebragt oplysninger om alternative levesteder for flagermus i området. Kommunen har således vurderet, at der er 23 andre egnede bygninger i området, samt syv alternative naturområder for flagermus.

Flertallet bemærker i forlængelse heraf, at nævnet ikke er afskåret fra at inddrage nye oplysninger i sagen, som tilvejebringes efter afgørelsen er truffet. Flertallet henviser til, at der i den konkrete sag alene er tale om supplerende oplysninger, som uddyber en vurdering, der er foretaget af kommunen forud for planvedtagelsen.

På den baggrund finder flertallet, at kommunen har foretaget en tilstrækkelig vurdering af, at nedrivning af bygninger i forbindelse med realiseringen af planerne, ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af flagermus, ligesom nævnet ikke finder grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at der er tilstrækkelige alternative levesteder for flagermus i området, således at nedrivning af bygninger ikke vil påvirke den økologiske funktionalitet.

Et mindretal på 2 medlemmer (Keld K. Sørensen og Jan Woollhead) lægger på baggrund af sagens oplysninger til grund, at det er sandsynligt, at minimum tre af de eksisterende bygninger på de nedrivningsudpegede ejendomme kan være yngle- og rasteområde for de arter af flagermus, som benytter bygninger som yngle- og rasteområder, herunder særligt dværg- og sydflagermus.

Mindretallet lægger herved vægt på miljørapportens oplysninger om, at der er kendskab til forekomst af flere arter af flagermus i området, og at der i flagermusundersøgelsen fra 2019 er indikationer på, at flagermus i området anvender nogle af bygningerne som yngle- eller rasteområder, herunder bl.a. sydflagermus og dværgflagermus. Det konkluderes således i flagermusundersøgelsen fra 2019 sammenholdt med feltobservationerne i 2022, at der potentielt er ynglekolonier af flagermus eller rasteområder for flagermus ved tre ud af de i alt otte ejendomme ved hvilke der skal nedrives bygninger (detektorstation 7, 9 og 13).

Mindretallet bemærker i forlængelse heraf, at det hverken af flagermusundersøgelserne eller af miljørapporten fremgår, hvor mange bygninger der reelt skal nedrives, ligesom der ikke er oplysninger om bygningsmassens størrelse. Flertallet kan dog konstatere, at der som minimum vil være tale om nedrivning af otte bygninger, idet det fremgår af sagens oplysninger, at hele bygningsmassen nedrives på fem af de otte ejendomme, mens kun dele af bygningsmassen nedrives på de tre resterende ejendomme. Mindretallet kan endvidere konstatere, at det fremgår af sagens oplysninger, at boligerne på alle otte ejendomme vil blive nedlagt.

Mindretallet finder, at det ikke er tilstrækkeligt, at kommunen i en situation som den foreliggende, hvor der skal nedrives flere bygninger, som sandsynligvis kan udgøre yngle- og/eller rasteområder for flagermus, fastsætter vilkår om udslusning. Kommunen bør således sikre, at flagermusene ikke blot bliver udsluset, men at flagermusene også reelt har egnede alternative levesteder at søge til, herunder eksempelvis ved etablering af nye alternative rastesteder på de ejendomme, hvor der nedrives bygninger.

Videre finder mindretallet, at det ikke er tilstrækkeligt, at kommunen alene har foretaget en vurdering af, hvorvidt der er flagermus i stuehusene på ejendommene, men ikke i de resterende bygninger. Det er således sandsynligt, at der skal nedrives flere bygninger på de ejendomme, hvor der er registreret tidlig udflyvning, men det er uvist om de øvrige bygninger er egnede som yngle- og/eller rastested for flagermus.

Mindretallet finder således, at det på baggrund af de foretagne undersøgelser fortsat er uvist, om udslusning af mindst tre kolonier af flagermus vil påvirke den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for flagermus. Mindretallet henviser i den forbindelse til, at der ikke er kendskab til, om der allerede er flagermuskolonier i de 23 alternative bygninger i nærområdet.

På den baggrund finder mindretallet, at det ikke i den konkrete sag er godtgjort, at den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for flagermus kan opretholdes.

Der træffes afgørelse i overensstemmelse med flertallets stemmeafgivelse.

Fastsættelse af driftsstop

Det bemærkes indledningsvist, at Planklagenævnet finder, at driftsstop, som fastsættes efter retningslinjerne i forvaltningsplan for flagermus, er egnede til i relation til habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a og d, og planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2, at afværge drab af flagermus samt beskadigelse og ødelæggelse af yngle- og rasteområder. Nævnet bemærker i den forbindelse, at der ikke i habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a og d, stilles et krav om, at enhver risiko for tab af individer skal elimineres.

Et enstemmigt Planklagenævn finder desuden, at kommunens fastsættelse af driftsstop i perioden 15. juli – 15. oktober i den konkrete sag er tilstrækkeligt til at mindske kollisionsrisikoen for flagermus, og dermed sikre, at der ikke sker drab på flagermus på en måde eller i et omfang, der vil være i strid med habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a.

Nævnet lægger ved vurderingen vægt på, at kommunens vurdering er baseret på flere konkrete flagermusundersøgelser udført i og omkring planområdet, og undersøgelsesgrundlaget er dermed ikke kun baseret på generelle oplysninger. Det er i således den konkrete sag oplyst, at kommunen på baggrund af flagermusundersøgelsen fra 2019 og flagermusundersøgelsen fra 2021 har fastsat møllestop på de tre nordligste møller (vindmølle nr. 4, 5, 6) i perioden 15. juli – 15. oktober fra solnedgang til solopgang, ved vindhastigheder under 5-6 m/s i rotorhøjde, i henhold til den nationale forvaltningsplan for flagermus. Nævnet konstaterer desuden, at der er indsat vilkår herom i § 25-tilladelsen til projektet.

Nævnet bemærker i forlængelse heraf, at det på baggrund af flagermusundersøgelsen fra 2019 blev vurderet, at der skulle indføres driftsstop på den nordligste mølle, da der var registreret mange flagermus nær denne mølle.

Videre bemærker nævnet, at der ved flagermusundersøgelsen fra 2021 blev registreret et højere antal optagelser af damflagermus omkring mosen i den nordlige ende af møllerækken mellem vindmølle nr. 4 og 5. Det blev på den baggrund vurderet, at der tillige skal være driftsstop på mølle 4 og 5.

Nævnet lægger endelig vægt på kommunens oplysninger om, at forskning om flagermuskollisioner med vindmøller peger på, at flagermuskollisioner altovervejende sker i sensommer- og efterårsperioden, det vil sige i deres spredningsperiode, mens der ikke forekommer synderlige individtab ved kollision med vindmøller i forårsperioden.

2.4.5 Kommunens undersøgelser og vurderinger i forhold til padder

Det fremgår af lokalplanens redegørelse (s. 22), at bilag IV-arterne spidssnudet frø, løgfrø, strandtudse og stor vandsalamander forekommer i eller omkring mølleområdet, men at arterne dog ikke er registreret i lokalplanområdet, og at det ikke vurderes, at tilstedeværelsen af vindmøller vil påvirke arterne væsentligt.

Det fremgår af miljørapporten (s. 30), at planernes mulige påvirkning af bilag IV-arter er blevet vurderet. Det vurderes, at placeringen af vindmøller og adgangsveje ikke berører vandhuller og moser i området, og at arter som stor vandsalamander og spidssnudet frø, der yngler i vandhuller, derfor ikke påvirkes væsentligt.

Videre fremgår det af rapporten, at opsætning og drift af vindmøller, etablering af tilkørselsveje mv. ikke forårsager tab af habitater for padder, og plan-forslaget vurderes ikke at påvirke paddebestandene.

Det fremgår desuden af miljøkonsekvensrapporten (s. 95-96), at spidssnudet frø og stor vandsalamander potentielt kan forekomme omkring planområdet, og at de væsentligste levesteder for padder i og nær planområdet er Ajstrup Bæk, mosen mellem de to næst-nordligste møller samt de øvrige beskyttede enge, moser og vandhuller.

Det fremgår videre, at møller, adgangsveje og kranpladser ikke vil lægge beslag på beskyttede naturtyper, og det vil i forbindelse med anlæg sikres, at naturtyperne ikke påvirkes negativt. Dermed medfører planen ikke direkte negativ påvirkning af områdets bestande af padder eller af deres levesteder.

I forhold til adgangsveje fremgår det af miljøkonsekvensrapporten, at der vil blive anlagt en nord-sydgående grusvej gennem området, hvor der i driftsfasen kun vil være meget sjælden og begrænset trafik, hvorfor vejen vurderes ikke at blive til væsentlig gene for padders vandring. Den vedvarende økologiske funktionalitet i området for padder vil således ikke blive påvirket.

Videre fremgår det, at de nye arbejdsveje i planområdet vil have en del trafik i opstillings- og nedtagningsfaserne af projektet. I de centrale dele af projektområdet anbefales det at opstille paddehegn under anlægsfasen, for at reducere risikoen for at padder køres over.

Kommunen har under klagesagen oplyst, at de enkelte biotoper inden for planområdet, som kan være potentielle levesteder for stor vandsalamander, ikke vil blive påvirket under opførelse af vindmøller, som sker på åbne markstykker, eller af de tilhørende vej- og nettilslutningsanlæg. Planerne medfører ikke en påvirkning af betydning af disse biotoper, og de vil derfor heller ikke påvirke biotopernes funktion som potentielt leve- og ynglested for stor vandsalamander.

2.4.6 Planklagenævnets vurdering i forhold til padder

Planklagenævnet finder, at kommunen har foretaget en tilstrækkelig vurdering af planernes mulige påvirkning af padder oplyst på habitatdirektivets bilag IV. Nævnet finder desuden, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at planerne ikke vil beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for padder.

Planklagenævnet lægger ved vurderingen særlig vægt på, at realiseringen af planerne ikke vil medføre fjernelse eller ændringer af Ajstrup bæk eller moser og vandhuller i området, som kan være potentielle levesteder for padder.

Nævnet lægger desuden vægt på, at kommunen i miljøkonsekvensrapporten (s. 95) har vurderet, at bilag IV-arterne stor vandsalamander og spidssnudet frø kan forekomme i planområdet, men ikke vil blive påvirket af vindmøllerne eller adgangsveje.

Det er endvidere beskrevet i miljøkonsekvensrapporten (s. 108), at der ved en eventuel midlertidig grundvandssænkning under anlægsfasen skal gennemføres foranstaltninger for at sikre, at der ikke sker forurening med okker, bortledning mod Ajstrup Bæk samt ændringer i grundvandsstanden ved den beskyttede mose i området. Det fremgår, at nærmere vilkår herom vil blive fastlagt i forbindelse med en ansøgning om tilladelse til grundvandssænkning.

Det er desuden under klagesagen blevet oplyst, at stor vandsalamander potentielt kan vandre på tværs af markområder og krydse vejstrækninger, men at det vurderes, at det ikke vil påvirke lokale bestande af arten negativt. Det anbefales, at der opsættes paddehegn ud mod nærliggende vejstrækninger og arbejdsområder i den periode anlægsarbejderne pågår.

Planklagenævnet finder således samlet set, at planvedtagelsen ikke vil medføre ødelæggelse eller beskadigelse af yngle- eller rasteområder for stor vandsalamander eller andre padder i strid med habitatdirektivets artikel 12 og planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 1, nr. 1.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.5 Kommunens miljøvurdering i øvrigt

2.5.1 Miljøvurderingsloven generelt

Når en myndighed i medfør af lovgivningen tilvejebringer planer og programmer inden for fysisk planlægning og arealanvendelse, som fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser til projekter omfattet af miljøvurderingslovens bilag 1 og 2, skal der efter lovens § 8, stk. 1, nr. 1, udarbejdes en miljøvurdering. Hvis planen fastlægger anvendelsen af mindre områder på lokalt plan eller alene angiver mindre ændringer i sådanne planer, skal der kun gennemføres en

miljøvurdering, hvis gennemførelsen af planen må antages at få væsentlig indvirkning på miljøet, jf. § 8, stk. 2, nr. 1. Efter miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 3, skal der endvidere udarbejdes en miljøvurdering af andre planer, som i øvrigt fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser til projekter, når myndigheden vurderer, at planen kan få væsentlig indvirkning på miljøet. Derudover skal der gennemføres en miljøvurdering, hvis planen medfører krav om en vurdering af virkningen på et internationalt naturbeskyttelsesområde under hensynstagen til områdets bevaringsmålsætning, jf. lovens § 8, stk. 1, nr. 2.

Myndigheden skal snarest muligt gennemføre en miljøvurdering, hvor dette er påkrævet efter § 8, stk. 1, hvilket følger af lovens § 9. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at integreringen af miljøhensyn foretages i forbindelse med udarbejdelsen af planen, og dermed på et tidligt tidspunkt i processen, således at der kan tages hensyn til den miljømæssige indvirkning på et tidspunkt, hvor det fortsat er muligt at inddrage de miljømæssige aspekter i planens udformning.

Ved den endelige vedtagelse af en plan skal kommunen bl.a. inddrage miljørapporten, jf. miljøvurderingslovens § 13, stk. 1.

2.5.2 Generelt om indhold af miljørapporten

Formålet med miljøvurderingsloven er at sikre et højt miljøbeskyttelsesniveau og bidrage til integrationen af miljøhensyn under udarbejdelsen og vedtagelsen af planer og programmer, jf. lovens § 1.

En miljørapport skal på baggrund af de oplysninger, der er nævnt i bilag 4, vurdere den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet af planens gennemførelse og rimelige alternativer under hensyn til planens mål og geografiske anvendelsesområde, jf. § 12, stk. 1. En miljørapport skal som udgangspunkt fokusere på den del af planens gennemførelse, der forventes at få væsentlig indvirkning på miljøet. Alle aspekter af gennemførelsen af planen skal dog undersøges, da de tilsammen kan få væsentlig indvirkning på miljøet.

En miljørapport skal indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges med hensyn til aktuel viden og gængse vurderingsmetoder samt til, hvor detaljeret planen er, hvad den indeholder, og på hvilket trin i et beslutningsforløb planen befinder sig, og hvorvidt bestemte forhold vurderes bedst på et andet trin i det pågældende forløb, jf. lovens § 12, stk. 2.

2.5.3 Kulturarvsforhold og landskabelig påvirkning, herunder visualiseringer

Klagen

Det er i klagesagen anført, at et område syd for Vidkær å, som er et udpeget kulturarvsareal, ikke er beskrevet i miljørapporten.

Planklagenævnet forstår dette som en klage over, at kulturarvsforhold ikke er tilstrækkeligt beskrevet i miljørapporten.

Det er i klagesagen desuden anført, at planens landskabelige påvirkning ikke er belyst tilstrækkeligt, herunder det visuelle samspil med et nærliggende solcelleanlæg og et nærtliggende Natura 2000-område. Det er endvidere anført, at kommunen ikke har udarbejdet visualiseringer.

Generelt om landskabelig påvirkning og kulturarvsforhold

I en miljørapport skal der bl.a. gives oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på spørgsmål som landskab og kulturarv, jf. bilag 4, litra f, jf. § 12.

Dette indebærer efter Planklagenævnets opfattelse, at der i en miljørapport efter omstændighederne skal indgå oplysninger om påvirkningen af landskab og kulturarv. Dette kan navnlig være relevant, hvis planen omfatter et område, der i kommuneplanen er udpeget med særlige landskabelige værdier eller som værdifuldt kulturmiljø.

Miljøvurderingsloven stiller ikke krav om, at der ikke må være en visuel påvirkning af landskabet, eller hvor stor en eventuel påvirkning må være. Miljøvurderingsloven fastsætter heller ikke et krav om, at der skal udarbejdes visualiseringer, og der er således heller ikke særlige krav til indholdet eller omfanget af eventuelle visualiseringer.

Selvom der ikke er et krav i miljøvurderingsloven om visualisering af den landskabelige påvirkning, skal en visualisering, såfremt den foretages, være korrekt. Visualiseringerne i en miljørapport skal således gøre det muligt for deltagerne i planproceduren at danne sig en mening om projektets påvirkning af omgivelserne, og disse skal derfor som udgangspunkt illustrere det mest vidtgående byggeri, som planen muliggør. Er der eventuelle usikkerheder og unøjagtigheder i visualiseringer, bør dette oplyses i forbindelse med visualiseringen.

Planklagenævnets vurdering i forhold til kulturarvsforhold

Landskabs- og kulturmiljøer er beskrevet i miljørapporten (s. 19-20), hvor det bl.a. fremgår, at der findes flere fredninger i området omkring planområdet, herunder Navnsø og den omkringliggende hede, ligesom tre kirker ligger inden for en afstand af 4,5 km. Et større område omkring den nærmeste kirke er desuden omfattet af en fjernbeskyttelseszone, der i kommuneplanen er udpeget som et område med kulturhistorisk bevaringsværdi. Herudover er der i miljørapporten en beskrivelse af de områder i nærheden af planområdet, som er udpeget som værdifulde kulturmiljøer.

Det fremgår desuden af miljørapporten (s. 20), at der ikke er fredede fortidsminder inden for selve planområdet. Det fremgår ligeledes, at kommunen har vurderet, at det planlagte ikke vil berøre beskyttede sten- eller jorddiger.

Påvirkningen af landskabs- og kulturmiljøer er desuden vurderet i miljørapporten (s. 25-28), herunder påvirkningen af kirker, fredninger og kulturmiljøer.

I forhold til det af klageren nævnte område, har kommunen under klagesagen anført, at det er kommunens vurdering, at hverken opførelsen af projektet eller dets aktiviteter under drift vil kunne påvirke det pågældende kulturarvsareal, da kulturarvsarealet ligger uden for planområdet.

Planklagenævnet finder på baggrund af ovennævnte, at kommunen i miljørapporten i tilstrækkelig grad har vurderet påvirkningen af kulturarvsforhold. Kommunen har således overholdt miljøvurderingslovens minimumskrav til indholdet af en miljørapport i forhold til påvirkning af kulturarv. Nævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

Nævnet bemærker i den forbindelse, at en miljørapport skal vurdere den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet af planens gennemførelse, jf. miljøvurderingslovens § 12, stk. 1. Det er således ikke enhver mulig indvirkning, der skal indgå i miljørapporten, og kommunen kan således foretage en nærmere afgrænsning af, hvilke miljømæssige forhold der især forventes påvirket, og hvilke faktorer der bør undersøges nærmere enten for at udelukke en påvirkning eller for at fastslå påvirkningens omfang og karakter.^[30]

Planklagenævnets vurdering i forhold til landskabelig påvirkning, herunder visualiseringer

Den landskabelige påvirkning er beskrevet og vurderet i miljørapportens kap. 7 (s. 25-30), hvoraf det bl.a. fremgår, at vindmøllerne med deres størrelse vil være markant synlige og væsentligt præge oplevelsen af de omkringliggende landskaber. Det fremgår, at det samlede anlæg vil virke stort set fra de nære omkringliggende områder, men at den enkle, ordnede opstilling på en lige række og de store vindmøllers langsomme rotationshastighed, vil bidrage til oplevelsen af et roligt teknisk anlæg, på trods af møllernes størrelse.

Det fremgår desuden af miljørapporten (s. 27), at de planlagte møller vil forenkle det i forvejen forstyrrede visuelle indtryk af op til fire forskellige synlige møllegrupper ved at nedtage flere af de eksisterende vindmøller i området, ligesom det i miljørapporten er vurderet, at der ikke vil være et visuelt samspil af betydning mellem de nye vindmøller og solcelleanlægget ved Navnsø, primært fordi der ikke er fundet udsigtspunkter af betydning, hvorfra de to anlæg på samme tid vil have en synlighed i landskabet af betydning.

Der er herudover i forbindelse med miljøvurderingen udarbejdet en række visualiseringer af de planlagte møller, som alle er gengivet sammen med et tilhørende foto af de eksisterende forhold det pågældende sted (0-alternativet). Visualiseringerne udgøres af 22 fotopunkter fra nære områder og 7 fotopunkter fra fjerne områder. Der er desuden foretaget visualiseringer fra Navnsø samt supplerende visualiseringer omkring Gundersted Kirke.

Planklagenævnet finder, at visualiseringerne samlet set giver et tilstrækkeligt dækkende indtryk af konsekvenserne af det planlagte og dermed et tilstrækkeligt beslutningsgrundlag for de kommunale beslutningstagere og offentligheden i forhold til den landskabelige påvirkning, herunder til eventuelt at vurdere den landskabelige påvirkning på en anden måde end den, der fremgår af miljørapportens tekst. Nævnet finder desuden ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens valg af fotostandpunkter til visualiseringer.

Planklagenævnet finder på baggrund af ovenstående, at grundlaget for den landskabelige vurdering fremgår klart af miljørapporten. Nævnet bemærker i forlængelse heraf, at der tilkommer kommunerne et betydeligt skøn i forbindelse med landskabelige vurderinger.

Planklagenævnet finder på den baggrund også, at miljøvurderingslovens mindstekrav til en miljøvurdering er opfyldt i forhold til landskabelige påvirkning, og nævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.5.4 Kumulativ påvirkning

Klagen

Det er i klagesagen anført, at miljørapporten mangler en undersøgelse af de kumulative effekter i forhold til alle aspekter. Der er i den forbindelse særligt henvist til et område i nærheden af planområdet, som er udlagt til et solcelleanlæg.

Generelt om kumulativ påvirkning

Der skal i en miljørapport indgå en skitsering af planens indhold, hovedformål og forbindelser med andre relevante planer og programmer, jf. miljøvurderingslovens bilag 4, litra a, jf. § 12, stk. 1.

Planklagenævnets vurdering

Kumulative effekter er bl.a. beskrevet i miljørapporten i forhold til fugle- og dyreliv (s. 31), hvoraf det fremgår, at der ikke som følge af en gennemførelse af planforslaget vurderes at opstå kumulative effekter med andre tekniske anlæg af betydning for fugle- og dyreliv i området. Det fremgår desuden, at det på grund af de store afstande vurderes, at der ikke vil være egentlige kumulative effekter med betydning for beskyttede fugle- og flagermusarter i samspillet med andre store vindmølleparker ved for eksempel Thorup Sletten og Nørrekær Enge.

Særligt i forhold til det planlagte solcelleanlæg i nærheden af planområdet fremgår det af miljørapporten (s. 29), at det ikke vurderes, at der vil være et visuelt samspil af betydning mellem vindmøllerne og solcelleanlægget, fordi der ikke er fundet udsigtspunkter af betydning, hvorfra de to anlæg på samme på samme tid vil have en synlighed i landskabet af betydning.

Det fremgår desuden af miljøkonsekvensrapporten (s. 12), at de kumulative effekter i særlig grad vedrører samspillet med andre eksisterende eller planlagte vindmøller i området, samt at de kumulative effekter mellem de planlagte vindmøller og andre vindmøller i de omgivende områder således er behandlet i forhold til støj- og skyggekastpåvirkninger, visuel påvirkning og i forhold til påvirkning af natur. Hertil kommer kumulative påvirkninger som følge af samspillet med andre typer eksisterende eller planlagte tekniske anlæg som for eksempel luftledninger og solcelleanlæg.

Videre fremgår det af miljøkonsekvensrapporten, at der i vurderingen af de kumulative effekter er taget udgangspunkt i andre typer tekniske anlæg, som allerede er opført, er planlagt opført eller er i et planstadium, hvor undersøgelsesperioden var lige så fremskreden som denne plan. Dette omfatter blandt andet et planlagt, men endnu ikke opført, solcelleanlæg ved Navnsø.

Planklagenævnet finder på baggrund af ovenstående, at kommunen har opfyldt miljøvurderingslovens minimumskrav til en miljøvurdering i forhold til kumulativ påvirkning. Nævnet kan på den baggrund ikke give medhold i klagepunktet.

2.5.5 Beskyttet natur

Klagen

Det er i klagesagen anført, at der skal foretages grundvandssænkning i forbindelse med opførelsen af vindmøllerne, og at grundvandssænkningen potentielt kan sænke vandspejlet og udtørre en nærtliggende sø/mose. Klageren har i forlængelse heraf anført, at udledning af det oppumpede vand kan forurene Ajstrup Bæk, som er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3.^[31]

Planklagenævnet har forstået dette som en klage over, at miljørapporten ikke indeholder en tilstrækkelig beskrivelse af, hvilke konsekvenser en midlertidig grundvandssænkning vil have for den beskyttede natur i området, herunder Ajstrup Bæk.

Generelt om beskyttet natur

Det fremgår af miljøvurderingslovens bilag 4, litra c, d og f, jf. § 12, stk. 1, at der i en miljøvurdering bl.a. skal gives oplysninger om miljøforholdene i områder, der kan blive væsentligt berørt, ethvert eksisterende miljøproblem, som er relevant for planen, herunder navnlig problemer på områder af særlig betydning for miljøet, samt den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder spørgsmål som den biologiske mangfoldighed, fauna, flora og landskab.

Dette indebærer efter Planklagenævnets opfattelse, at det efter omstændighederne skal indgå i en miljøvurdering, hvis en plan kan påvirke et område, som er beskyttet efter § 3 i naturbeskyttelsesloven. Det er i den forbindelse uden betydning, om området ligger uden for lokalplanområdet. Det afgørende er, om planen kan have en indvirkning på området.

Planklagenævnets vurdering

Det fremgår af miljørapporten (s. 30), at vindmøllerne etableres på landbrugsjord og at placeringen af møllerne og de tilhørende arbejdsarealer og adgangsveje ligger uden for beskyttet natur, herunder områder beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3-natur.

Desuden fremgår det (s. 21), at Ajstrup Bæk, som er et § 3-beskyttet vandløb, løber i planområdet tæt på møllerækken, ligesom der i området findes flere § 3-beskyttede naturarealer, herunder vandhuller, moser og enge. Det fremgår, at den nærmeste beskyttede mose er beliggende i den nordlige del af planområdet.

Herudover fremgår det af miljørapporten (s. 31), at tidligere borerer sammenholdt med den generelle viden om de geotekniske forhold i området indikerer, at der sandsynligvis skal gennemføres foranstaltninger under anlægsfasen i form af midlertidig sænkning af det sekundære vandspejl for at holde anlægsgravene til møllefundamenterne tørre.

Nærmere om grundvandssænkningen fremgår det af miljøkonsekvensrapporten (s. 28), at såfremt anlægsgravene kan holdes tørre med simpel læsning, vil den forventede vandmængde pr. fundament være i størrelsesordenen 1-2.000 m³ vand, svarende til en samlet vandmængde for hele vindmølleparken på 6-12.000 m³. Såfremt anlægsgravene skal holdes tørre med sugespidsanlæg vil den forventede vandmængde pr. fundament derimod være 20-40.000 m³ vand, svarende til en samlet vandmængde for hele vindmølleparken på 120-240.000 m³.

Videre fremgår det af miljøkonsekvensrapporten, at det oppumpede vand vil blive udledt på nærliggende markarealer, og at den midlertidige grundvandssænkning med passende afværgeforanstaltninger ikke vurderes at medføre miljømæssige komplikationer.

Særligt om en eventuel grundvandssænkningens påvirkning af beskyttet natur i området fremgår det af miljørapporten (s. 30), at der skal træffes foranstaltninger for at sikre, at der ikke sker forurening med okker, bortledning mod den nærliggende Ajstrup Bæk samt ændringer i grundvandsstand ved den beskyttede mose i området. Videre fremgår det, at grundvandssænkningen ikke vil udgøre en risiko for beskyttede naturarealer, hvis der overholdes en høj grad af sikkerhed i forhold til det oppumpede vand.

Det fremgår ligeledes af miljøkonsekvensrapporten (s. 107-108), at både oppumpning af grundvand og bortledning af overfladevand potentielt kan påvirke naturbeskyttede vandhuller, moser, enge samt Ajstrup Bæk, hvorfor det anbefales at etablere passende afværgeforanstaltninger for at sikre mod en sådan påvirkning. Særligt i forhold til Ajstrup Bæk fremgår det af miljøkonsekvensrapporten, at det forventes, at der under anlægsfasen etableres foranstaltninger i form af en midlertidig jordvold for at undgå forurening.

Det fremgår endvidere, at med de pågældende afstande på 80-100 m fra pumpestedet (vindmøllefundament) til nærmeste beskyttede vandløb og mose, vil betydningen af ændringer i grundvandsstanden ud mod omkringliggende arealer som følge af oppumpning af grundvand være begrænset, da sænkningstragten med de på forhånd beregnede vandmængder kun forventes at være lille på disse afstande.

Planklagenævnet finder på baggrund af ovennævnte, at kommunen har overholdt miljøvurderingslovens minimumskrav til indholdet af en miljørapport i forhold til påvirkning af beskyttet natur som følge af en eventuel midlertidig grundvandssænkning i anlægsfasen. Nævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

Nævnet bemærker i forlængelse heraf, at det fremgår af miljørapporten (s. 32), at en midlertidig grundvandssænkning under anlægsfasen vil kræve tilladelse fra kommunen i medfør af vandforsyningsloven, såfremt de forventede vandmængder overstiger 100.000 m³. Herudover vil der ligeledes være krav om en udledningstilladelse fra kommunen i medfør af miljøbeskyttelsesloven. Nævnet lægger til grund, at der i sådanne tilladelser vil blive stillet de nødvendige vilkår og betingelser for grundvandssænkning og udledning af det oppumpede vand, således at en eventuel negativ påvirkning mindskes eller undgås.

2.5.6 Økologiske forbindelser

Klagen

Det er i klagesagen anført, at der ikke i miljørapporten er foretaget en vurdering af planernes betydning for de økologiske forbindelser i området.

Generelt om økologiske forbindelser

I en miljørapport skal der bl.a. indgå oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på den biologiske mangfoldighed, fauna og flora, jf. miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. 12, stk. 1. Herunder skal der efter nævnets opfattelse efter omstændighederne indgå en beskrivelse af påvirkningen af økologiske forbindelser.

Planklagenævnets vurdering

Økologiske forbindelser er beskrevet i miljørapporten (s. 22), hvor det fremgår, at én af de planlagte vindmøller vil have vingeoverslag ind over en i kommuneplanen udpeget økologisk forbindelse. Videre fremgår det, at der ikke vil blive placeret befæstede arealer i form af adgangsveje eller arbejdsarealer inden for det udpegede område.

Om påvirkningen af den økologiske forbindelse fremgår det af miljørapporten (s. 31), at da der alene er tale om vingeoverslag for en enkelt vindmølle, hen over en meget begrænset del af korridoren, vurderes planforslaget ikke at udgøre nogen væsentlig spærring for dyr og planterets spredningsmuligheder i området eller for forbindelsens økologiske funktion. Det vurderes ikke, at vingeoverslaget, som kun er af meget begrænset størrelse og i en perifer placering i forhold til udbredelsen af forbindelsen som helhed, vil medføre en påvirkning på fauna, dyrearter som lever på overfladen eller insektarter.

Kommunen har under klagesagen endvidere oplyst, at der ca. 880 m nord for planområdet er endnu en økologisk forbindelse. Det er vurderingen, at ingen af projektets aktiviteter, hverken i sig selv eller i sammenspil med andre tekniske anlæg, vil kunne påvirke dette område.

Planklagenævnet finder på baggrund af ovenstående, at kommunen har opfyldt miljøvurderingslovens minimumskrav til en miljøvurdering i forhold til økologiske forbindelser. Nævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.6 Planlægningsmæssig begrundelse og usalige hensyn

2.6.1 Klagen

Det er i klagesagen anført, at der i kommuneplan 2017 blev udlagt et rammeområde til opstilling af vindmøller ved Bjørnstrup på ca. 30 ha, ramme nr. 301, samt at der i tillæg hertil blev udarbejdet en vindmøllescreening, hvori der beskrives, at der kan opstilles 4 store vindmøller i øst-vestgående retning inden for rammeområdet.

Det er i forlængelse heraf anført, at kommunens egne interne beregninger fra 2021 viser, at 3 vindmøller af 125-150 m højde i dette område, med nuværende gældende sikkerhedszoner for vindmøller af denne størrelse (4 gange vindmøllens højde), vil medføre en udvidelse af rammeområdet til op mod 183 ha.

Videre er det anført, at dette i sig selv er en voldsom stigning, og at en udvidelse i dette omfang vil påvirke området mere, end man som borger med rimelighed har kunnet forvente i forhold til det udlagte område i kommuneplan 2017.

Planklagenævnet har forstået dette som en klage over, at der ikke er den fornødne planlægningsmæssige begrundelse for udvidelsen af rammeområdet i kommuneplantillægget, og at planlægningen er baseret på usalige hensyn.

2.6.2 Kommunens bemærkninger

Kommunen oplyser i deres bemærkninger til klagen, at ved den endelige vedtagelse af plangrundlaget for rammeområde 301-vindmøller ved Bjørnstrup, så er det udlagte areal blive forøget fra ca. 23,5 ha. til ca. 39 ha.

2.6.3 Generelt om planlægningsmæssig begrundelse og usalige hensyn

En kommune kan til enhver tid beslutte at tilvejebringe kommuneplantillæg i overensstemmelse med de procedurer, som er fastsat i planlovens kapitel 6.

Tilvejebringelsen af et ændret plangrundlag kan bl.a. ske ud fra et ønske om at erstatte hidtidige planer med et nyt plangrundlag og dermed skabe andre udviklingsmuligheder i en kommune.

Det er dog en forudsætning, at indholdet af kommuneplantillægget er i overensstemmelse med reglerne i planloven, og at der er en planlægningsmæssig relevant begrundelse for planlægningen.

Planlægningen må således ikke være baseret på usalige hensyn. Rent økonomiske hensyn er ikke et planlægningsmæssigt relevant hensyn. En eventuel usaglighed vil typisk bestå i, at kommunen udarbejder planer alene af hensyn til kommunens egne økonomiske interesser.

I forhold til vedtagelse af planer tilkommer der kommunen et meget vidt planlægningsmæssigt skøn i forhold til indholdet. Dette skøn kan ikke efterprøves af Planklagenævnet. Nævnet kan herunder ikke efterprøve, om planlægningen er hensigtsmæssig eller rimelig. Nævnet kan prøve, om planen varetager relevante planlægningsmæssige hensyn og ikke usalige hensyn. Det forhold, at planen er udtryk for en afvejning af hensyn, som klageren ikke er enig i, er imidlertid ikke i sig selv et udtryk for, at der er inddraget usalige hensyn.

2.6.4 Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet finder på baggrund af sagens oplysninger, at der ikke er grundlag for at antage, at kommunen har varetaget usaglige hensyn ved vedtagelsen af kommuneplantillæg nr. KP21-01.

Nævnet lægger navnlig vægt på, at det fremgår af kommuneplantillægget, at formålet med tillægget er at ændre afgrænsningen af det eksisterende rammeområde 301, således at rammeområdet udvides, så det fremadrettet er muligt at opstille 6 vindmøller med en maksimal højde på 150 m, i stedet for – som tidligere vedtaget – 3 vindmøller med en højde på 125-150 m. Det fremgår, at udvidelsen er begrundet i kommunens ønske om at fremme både kommunale og nationale målsætninger for grøn omstilling, samt at de 6 vindmøller kan opstilles i en nord-sydlig række, som forventes at skabe grundlag for bedre udnyttelse af planområdets vindressourcer end det tidligere rammeområde.

Planklagenævnet finder på baggrund af ovenstående, at udvidelsen af rammeområde 301 er begrundet i saglige og planlægningsmæssigt relevante hensyn.

Nævnet lægger desuden vægt på, at der i forhold til vedtagelse af kommuneplaner tilkommer kommunen et meget vidt planlægningsmæssigt skøn i forhold til indholdet.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.7 Forholdet mellem kommuneplan og lokalplan

2.7.1 Klagen

Det er under klagesagen anført, at de samlede forhold ved sagen bevirker, at projektet ikke kan gennemføres ved vedtagelse af et kommuneplantillæg og en lokalplan, men at der bør gennemføres en helt ny planlægning for området.

Det er i forlængelse heraf anført, at der ikke er overensstemmelse mellem kommuneplan 2017 og lokalplan nr. 1112.

Planklagenævnet har forstået dette som en klage over, at der ikke er overensstemmelse mellem lokalplanen og kommuneplangrundlaget.

2.7.2 Generelt om forholdet mellem kommuneplan og lokalplan

En kommuneplan, herunder et kommuneplantillæg, indeholder dels en hovedstruktur, som angiver de overordnede mål for udviklingen og arealanvendelsen i kommunen, jf. planlovens § 11, stk. 2, nr. 1, dels retningslinjer for arealanvendelsen m.v., jf. planlovens § 11, stk. 2, nr. 2, og dels rammer for lokalplanernes indhold for de enkelte dele af kommunen, jf. § 11, stk. 2, nr. 3.

En lokalplan må hverken være i strid med kommuneplanens eller kommuneplantillæggets hovedstruktur, retningslinjer eller rammebestemmelser, jf. planlovens § 13, stk. 1, nr. 1. Dette er en del af planlovens rammestyringsprincip, der indebærer, at den mere detaljerede planlægning er begrænset af den overordnede planlægning.

Kommuneplaner er ofte meget omfattende, og det forekommer, at der ikke er (fuld) overensstemmelse mellem de enkelte dele af kommuneplanen. Rammestyringsprincippet efter planloven gælder imidlertid ikke internt i en kommuneplan, og der er således ikke et egentligt retligt hierarki mellem de forskellige dele af kommuneplanen.

Det forhold, at et kommuneplantillæg muligvis strider imod den samlede kommuneplan, medfører ikke, at kommuneplantillægget dermed bliver ugyldigt. Kommunen har tvært imod mulighed for at ændre tidligere kommuneplanlægning med et kommuneplantillæg.

2.7.3 Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet bemærker indledningsvist, at kommuneplan 2017 blev afløst den 2. februar 2022, da kommuneplan 2021-2033 trådte i kraft.

Lokalplan nr. 1112 blev endeligt vedtaget den 28. april 2022, hvorfor det ikke er aktuelt at tage stilling til, hvorvidt lokalplanen er i overensstemmelse med kommuneplan 2017.

Rammeområde 301 og bestemmelserne herfor er dog videreført uændret i kommuneplan 2021-2033, som gjaldt på tidspunktet for lokalplanens vedtagelse.

Af kommuneplan 2021-2033, ramme nr. 301, fremgår det således, at områdets specifikke anvendelse er fastlagt til vindmølleanlæg.

Kommunen vedtog samtidig med lokalplan nr. 1112, kommuneplantillæg KP21-01 til kommuneplan 2021-2033 for at sikre overensstemmelse mellem lokalplanen og kommuneplangrundlaget.

Af kommuneplantillægget fremgår det således (s. 11), at det af hensyn til opsætningen af seks vindmøller ved Bjørnstrup, er nødvendigt at ændre afgrænsningen og størrelsen af det eksisterende rammeområde. Det fremgår videre, at kommuneplantillægget ændrer afgrænsningen af den gældende kommuneplanramme 301 i kommuneplan 2021-2033 for opstilling af vindmøller ved Bjørnstrup og muliggør opstilling af 6 stk. 150 m høje vindmøller på række inden for det nye rammeområde.

Planklagenævnet bemærker i forlængelse heraf, at kommunen altid har mulighed for at ændre tidligere kommuneplanlægning med et kommuneplantillæg. Det afgørende i denne sag er således, om lokalplan nr. 1112 er i overensstemmelse med kommuneplantillæg nr. KP21-01.

Planklagenævnet finder, at der er overensstemmelse mellem lokalplanen og kommuneplantillægget, som fastlægger den gældende ramme for etableringen af et vindmølleanlæg i planområdet.

Lokalplanen er således udarbejdet med det formål at fastlægge planområdets anvendelse til opstilling af et vindmølleanlæg med 6 nye vindmøller, jf. lokalplanens § 1.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.8 Forhold, som ikke behandles

Det er under klagesagen anført, at der i området tidligere er blevet fjernet flere ideelle habitatområder for flagermus, herunder gamle læbælter og skovbevoksning omkring moser og andre vådområder.

Dette er imidlertid ikke omfattet af den afgørelse, der er klaget over, det vil sige kommunens afgørelse om endelig vedtagelse af kommuneplantillæg nr. KP21-01 og lokalplan nr. 1112, med tilhørende miljørapport. Planklagenævnet kan alene tage stilling til forhold, der er omfattet af den afgørelse, der er klaget over, og nævnet kan derfor ikke behandle klagepunktet.

3. Afsluttende bemærkninger

Planklagenævnet kan ikke give medhold i klagerne over den miljøvurdering, som er gennemført i forbindelse med Vesthimmerlands Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg nr. KP21-01 til kommuneplan 2021-2033 og lokalplan nr. 1112, Vindmøller ved Bjørnstrup.

Planklagenævnet kan heller ikke give medhold i klagerne over den endelige vedtagelse af planerne.

Afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 4, stk. 2, i lov om Planklagenævnet.

Planklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 3, stk. 3, i lov om Planklagenævnet.^[1] Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. § 3, stk. 4, i lov om Planklagenævnet.

---

[1] Planerne kan søges frem på plandata.dk: <http://kort.plandata.dk/searchlist/#/> (<http://kort.plandata.dk/searchlist/#/>).

[2] Sagsnr. 22/07047, klagenr. 1036224 og sagsnr. 22/07057, klagenr. 1036254.

[3] Sagsnr. 22/07061, klagenr. 1036303.

[4] Sagsnr. 22/08261, klagenr. 1037680 og sagsnr. 22/08262, klagenr. 1037681.

[5] Bekendtgørelse af lov om planlægning, jf. lovbekendtgørelse nr. 1157 af 1. juli 2020 med senere ændringer.

[6] Bekendtgørelse nr. 1383 af 26. november 2016 om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

[7] Bekendtgørelse nr. 2091 af 12. november 2021 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

[8] Dette gælder dog ikke planforslag, som er direkte forbundet med eller nødvendige for et Natura 2000-områdets forvaltning.

[9] EU-Kommissionens meddelelse "Forvaltning af Natura 2000-lokaliteter – Bestemmelserne i artikel 6 i habitatdirektivet 92/43/EØF", 2018, afsnit 3.6.4.

[10] EU-Domstolens dom af 11. april 2013 i sag C-258/11 (Sweetman), præmis 39.

[11] EU-Domstolens dom af 26. april 2017 i sag C-142/16 (Moorburg), præmis 29.

[12] [Natura 2000-basisanalyser 2016-21 \(https://mst.dk/natur-vand/natur/natura-2000/natura-2000-planer/natura-2000-planer-2016-21/proces-2016-21/basisanalyser/\)](https://mst.dk/natur-vand/natur/natura-2000/natura-2000-planer/natura-2000-planer-2016-21/proces-2016-21/basisanalyser/).

[13] [Natura 2000-basisanalyser 2022-2027 \(https://mst.dk/natur-vand/natur/natura-2000/natura-2000-planer/natura-2000-planlaegning-2022-2027/\)](https://mst.dk/natur-vand/natur/natura-2000/natura-2000-planer/natura-2000-planlaegning-2022-2027/).

[14] [Naturstyrelsens udpegningsgrundlag for Natura 2000-områder af 23. oktober 2019 \(https://mst.dk/media/182305/udpgr_2019_fugle20191015.pdf,%20https://mst.dk/media/183518/udpgr_2019_habitat20191023.pdf\)](https://mst.dk/media/182305/udpgr_2019_fugle20191015.pdf,%20https://mst.dk/media/183518/udpgr_2019_habitat20191023.pdf).

[15] Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

[16] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19 (Skydda Skogen), præmis 76.

[17] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19 (Skydda Skogen), præmis 77.

[18] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19 (Skydda Skogen), præmis 51.

[19] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19 (Skydda Skogen), præmis 60 og 61.

[20] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19 (Skydda Skogen), præmis 82.

[21] Bekendtgørelse nr. 521 af 25. marts 2021 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt.

[22] [Forvaltningsplanen for flagermus \(https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2013/flagermus.pdf\)](https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2013/flagermus.pdf), Beskyttelse og forvaltning af de 17 danske flagermusarter og deres levesteder, Naturstyrelsen, 2013, s. 30-31.

[23] Habitatvejledningen, december 2020, afsnit 9.7.1.4.

[24] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19 (Skydda Skogen), præmis 83 og 84.

[25] Det forhold, at lungerne på flagermus læderes på grund af trykfaldet fra en forbipasserende vindmøllevinge.

[26] Habitatvejledningen, afsnit 9.6.3.

[27] Habitatvejledningen, afsnit 9.7.1.

[28] Habitatvejledningen, afsnit 9.6.5.

[29] Forvaltningsplanen for flagermus, Beskyttelse og forvaltning af de 17 danske flagermusarter og deres levesteder, Naturstyrelsen, 2013.

[30] Se vejledning om VVM i planloven af 12. marts 2009.

[31] Lovbekendtgørelse nr. 1986 af 27. oktober 2021 om naturbeskyttelse.

Sag:

22/07047

Dato:

17. november 2022.

Emner:

Miljøvurderingslo...

Highlight: Vis/skjul highlight

